

TÜBİTAK

**Avrupa Birliği'nin Bilim-Teknoloji-Mühendislik Alanlarına
İlişkin Akreditasyon Kural ve Kurumları Çalışma Grubu**

Yükseköğretimde Kalite Yönetimi Alt Grubu Raporu

ÖZET

TÜBA-TÜBİTAK-TTGV'nin sağladığı kurumsal çerçeve içinde faaliyet gösteren Bilim-Teknoloji-Sanayi Politikaları Tartışma Platformu "Avrupa Birliği'nin Bilim-Teknoloji-Mühendislik Alanlarına İlişkin Kalite ve Standardizasyon Kural ve Kurumları Çalışma Grubu, Yükseköğretimde Kalite Yönetimi Alt Grubu" raporu ekte sunulmuştur.

Rapor, Avrupa yükseköğretim sistemlerinde uygulanan eski ve yeni kalite yönetimi ve kalite güvenilirliği ile bunların Avrupa boyutunun oluşturulmasına yönelik çalışma ve tartışmaları konu almaktadır. Yükseköğretimin Avrupa boyutu, bölgenin ekonomik ve toplumsal gelişme süreci içinde, eğitim ile kazanılan bilgi ve becerinin bir Avrupa yeteneği olarak alması beklenen konumu ifade etmektedir.

Çok büyük bir bölümü devlet kurumu olan Avrupa Topluluğu yükseköğretim kurumlarındaki kalite denetim sistemleri genelde yoğun bir düzenlemeyi ve programlar üzerindeki etkin devlet rolünü içermektedir. Esas olarak İngiltere'de uygulanan akreditasyon sisteminde ise, merkezi otoritelerin rolü daha çok akreditasyon başvurularının değerlendirmesi ile sınırlı kalmaktadır. Geleneklere bakıldığında, İngiltere'de eğitim sistemini uygulamaya göre "ex post" olarak, kıta Avrupası'nda ise sistemi eğitim sürecinin başında düzenlediği varsayılan "ex ante" mekanizmaların işlediğinden söz edebiliriz.

Güncel gelişmeye gelince, değişim her iki tür kalite denetimi mekanizmasının birlikte yer aldığı yeni modeller yönünde orta çıkmaktadır. Bu gelişmenin ilginç olan bir özelliği de, üniversite özerkliğini koruyan güçlü devlet etkisinin azaltılarak, "özerklik kalitesinin" siyasetçi ve yöneticiden çok topluma ve "müşteriye" yönelik bir sorumluluk anlayışı içinde tanımlanmasıdır.

Raporda, yükseköğretim sisteminin öğretim yönüne eğilinmekle birlikte, bazı ülkelerde öğretim, araştırma, ve kurumsal yönetimin eğitimde kalite yönetimi açısından bir bütün olarak ele alındığı göz ardı edilmemelidir. Öncelik taşıyan amaçlar içinde ,

- Toplumsal kalitenin artırılması,
- Toplumla karşı hesap verme sorumluluğu,

özellikle belirtilmektedir.

Değişik ülkelerdeki yeni kalite uygulamalarının bazı ortak noktaları şunlardır:

- Kalite yönetimi sisteminin yönetimden sorumlu öğeleri, devlet ile eğitim kurumları arasında bir çeşit koordinatör olarak görev yapan meta-düzey kurumlardır.
- Eğitim kurumlarının kendi kendilerini değerlendirme mekanizması, yeni sistemin çok önemli bir ögesidir.
- Yüksek uzman denetimi, bir uzman grubunun eğitim kurumunu yerinde ziyareti ile bu uzmanların hazırlayacağı değerlendirme ve öneriler raporunu içeren başka bir önemli denetim mekanizmasıdır.

Bu arada, kalite değerlendirmesi süreci içinde elde edilen sonuçlarını, eğitim kurumlarına verilecek desteğin saptanması kararlarına katı bir biçimde yansımaları gerektiği, aksi durumda sadece var olan kriterlere uyarak denetleme sınavını geçmek gibi kolaycı ve bazı özel durumları dışlayan sonuçlar elde edileceği uyarısı yapılmaktadır.

Avrupa Topluluğu'nun tek pazar hedefi içinde, mesleki ve akademik niteliklerin ülkeler arasında karşılıklı olarak tanınması, mesleki tanınırlılık ve akademik tanınırlılık başlıkları altında ele alınmıştır. Diplomaların mesleki amaçlar için tanınırlığı sorunu, Topluluk direktifleri ile 1990'lar başından başlayarak çözümlenmiş sayılabilir. Profesyonellerin başka bir üye ülkede çalışmak üzere ayrımcılığa uğramaksızın dolaşabilmesi, tek pazar hedefi yönünde anlamlı bir gelişmedir. Benzer bir dolaşım özgürlüğünün akademik yeterliği de kapsamı için, tek pazar anlayışı yanında eğitimin Avrupa boyutu; ulusal kimlikleri göz ardı etmeden ortak akademik kriterlerin ve bunlara paralel olarak eğitim ve kalite bilgi ağlarının oluşturulması; profesyonellerin yanında öğrenci ve öğretmen değişimi gibi başka koşulların sağlanması gerekmektedir. Değişik kalite tanınırlığı düzenlemelerinin koordinasyonu, mesleki eğitim dahil tüm eğitim faaliyetini kapsayacak biçimde genişletilmiştir.

Kalite değerlendirmesine geleneksel olarak konu olmuş olan meslekler arasında mühendislik özel bir yere sahiptir. Bu nedenle, mühendislik alanında uygulanan akreditasyon konusuna raporda ayrıca yer verilmiştir. Değişik otoriteler tarafından yürütülen mühendislik mesleği akreditasyon programlarına ek olarak, Avrupa Ulusal Mühendislik Birlikleri Federasyonu (FEANI), "mesleki formasyonun ve mesleki uygulamanın yüksek standartlarını desteklemek ve düzenli olarak denetlemek" görevini üstlenmiş bulunmaktadır. FEANI, belli bir düzeyi sağlamış bulunan ve Avrupa'da çalışan mühendislere Avrupa Mühendisi ünvanını vererek mühendislerin Topluluk içinde özgür dolaşımına katkıda bulunmaktadır. FEANI üyesi ülkelerin okulları ve ders programları FEANI indeksi içinde yayınlanmaktadır.

Avrupa yükseköğretimindeki kalite yönetimi sistemlerinin incelenmesi, değişik ulusal eğitim sistemlerinin varlığına rağmen başarı ile yürütülen harmonizasyon çalışmaları ve pilot projeler içinde Türkiye'nin nasıl yer alabileceğinin ip uçlarını verecektir. Nitelikli genç işgücüne bağlı olarak sürdürülmesi, düşünülen bir "gelişmiş ekonomileri yakalama programı", topyekün bir kalite anlayışını insan faaliyetinin tüm aşamalarına yayarak gerçekleştirmek zorundadır. Bu nedenle, Avrupa'da "ulusal otorite"lerin sorumluluğunda sürdürülen eğitimde kalite yönetimi çalışmalarının ülkemizdeki ulusal otorite(ler) tarafından fazla gecikmeksizin gündeme alınacağını ummaktayız.

GİRİŞ

Avrupa Birliği vatandaşlığı, sınırların engellemediği bir dolaşım özgürlüğü tabanında oluşmaktadır. Yerleşme, iş edinme, öğrencilerin/gençlerin dolaşımı gibi yeni Avrupa olanakları, bu yeni vatandaşlık çerçevesinde şimdiden gerçekleşmiş bulunmaktadır. Kişilerin yeterlik ve becerileri ile birlikte özgür dolaşabilmeleri konusu, Avrupa Birliği Anlaşmasının 8A Maddesi ile güvence altına alınmış ve mesleklerin/eğitimin Avrupa alanı kavramına işlerlik kazandırmıştır.

Enformasyon çağı olarak tanımlanan bir değişim ve atılım döneminde, nitelikli işgücü ile dönemin koşullarına egemen vatandaş, genel bir yaşam kalitesi düzleminde tümleşmesi gereken kavramlardır. Bu tümleşmenin, kısaca "demokrasi içinde gelişme" olarak tanımlayabileceğimiz amaca ulaşmasında eğitim kalitesi özel bir rol oynayacaktır.

Avrupa Topluluğu yükseköğretim sistemleri, öğrenci sayılarındaki artış ve yepyeni programların ve kurumların çıkışı ile görülmemiş biçimde genişlemektedir. Bu nedenle, önemli kaynakların ayrıldığı yükseköğretim kurumlarından artık,

- öğrencilerin beklentilerini karşılayabilen,
- devamlı değişen istihdam koşullarına uyum sağlayabilen,
- toplumun ihtiyaçlarına yanıt verebilen

kalitede programlar sunduklarını göstermeleri istenmektedir.

Öte yanda, Topluluğun yükseköğretime olan ilgisini artıran önemli sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişimlerin yer aldığı bir tarihsel dönem yaşanmaktadır. Diplomaların mesleki amaçlar için topluluk içinde tanınmasına yönelik adımları, çok daha karmaşık olan akademik amaçlı tanıma çalışmaları izlemiştir. Yükseköğretimde içerik ve kalite sorununa yöneltilen dikkatler sonucu; üniversitelerarası işbirliği, öğrenci ve öğretmen değişimi, değişik kurumlarda eğitimini sürdürebilmek gibi olanakları sağlayan pek çok Avrupa projesi uygulamaya konulmuş bulunmaktadır. Eğitimin Avrupa boyutu, kalite denetiminin hem ulusal sistemlerde hem de Avrupa düzeyinde yeni bir anlayış ile ele alınmasına yardımcı olmuştur. Akademik ve mesleki yeterliklerin tanınırlığı alanında oldukça zengin olan Avrupa deneyiminden yararlanmakta ise çok geciktiğimizi belirtmek gerekir.

Avrupa Topluluğu ülkeleri; rekabet gücü, büyüme ve istihdam politikalarını saptarken, "ileri görüşlü" bir eğitim ve yetiştirme yaklaşımı ile aynı zamanda;

- endüstriyel değişim, üretim süreçlerinin dönüşümü ve iş/iş dünyası örgütlenmesindeki değişim,
- enformasyon toplumunun doğuşu,
- yeni hizmet alanlarının gelişmesi

sonucu ortaya çıkan ihtiyaca yanıt vermeyi amaçlamaktadır.

Avrupa Birliği ile olan yakın bağlarımız düşünüldüğünde, yükseköğretim faaliyetimizi, Avrupa Topluluğu içinde gelişen ve ürün-müşteri-hesap verme sorumluluğu gibi dışsal öğelerin ve bunlara ait kalite yönetiminin yer aldığı tartışmaların ışığında yeni bir değerlendirmeye almamız, var olan kurumsal yapılanmalara gelişmeler ışığında yeni misyonlar yüklememiz yararlı olacaktır. Bu bağlamda, özellikle Yükseköğretim Kurumu'na (YÖK), Avrupa Birliği'ndeki ulusal eğitim otoriteleri benzeri eğitimin kalite değerlendirmesi için yeni işlevler düşmektedir.

Avrupa Birliği yükseköğretim kalite yönetimi çalışmaları ile Kuzey Amerika modelleri arasında bir karşılaştırma olanağı sağlamak üzere, İngiltere, Avrupa, Kuzey Amerika sistemleri hakkında tanıtıcı bilgiler ek olarak sunulmuştur. Toplam kalite yönetimi konusuna Ek 3'te, ülkemiz mühendislik düzenlemelerine ise, Ek 6'da değinilmektedir. Raporun bütünlüğü içinde düşünülmesi gereken bu ekler;

- İngiltere Mühendislik Konseyi politika bildirgesi,
- Avrupa Ulusal Mühendis Örgütleri Federasyonu (FEANI),
- Yükseköğretimde toplam kalite yönetimi yaklaşımları ve ABD örnekleri,
- Mühendislik akreditasyonu : Kuzey Amerika modeli,
- Mimarlık eğitiminde akreditasyon,
- Türkiye'de mühendislik statüsü

başlıkları altında toplanmıştır.

1. ÖĞRENEN TOPLUMA DOĞRU

1.1. EĞİTİMİN AVRUPA BOYUTU

Avrupa Birliği Anlaşması, Avrupa Topluluğu'nun yeni yetenekler kazanacağı alanlar arasında eğitimi de saymaktadır. Tek pazar hedefine uygun olarak, genç nüfusun eğitim yolu ile daha geniş bir sosyal ve ekonomik alanda sorumluluk almak üzere hazırlanması, eğitimin Avrupa boyutunu yansıtır. Bu bağlamda dil öğrenimi, diğer üye ülkelerin uygulama ve kültürlerinin karşılıklı olarak öğrenilmesi, başka bir ortamda veya başka ülke vatandaşları ile birlikte çalışabilme yeteneği vb. etmenler, gençlerin Avrupa vatandaşları olmaları için önem taşımaktadır.

Avrupa Birliği'nin sağladığı daha geniş eğitim fırsatı çerçevesinde, değişik ulusal eğitim sistemlerinin özellikle ikili işbirlikleri ile yeni koşullara uyum sağlamaya başladığı gözlenmektedir. Pilot eğitim projelerinden sonra sıra, Birlik Anlaşması'nın 126. maddesi uyarınca daha kapsamlı ve uyumlu Avrupa Birliği eylemlerine gelmiş bulunmaktadır.

i. Yeni Yasal Mevzuat

126. maddeye göre "Topluluk, üye ülkeler arasında işbirliğini özendirerek kaliteli eğitimin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır...". Bununla ilgili olarak,

- üye ülkelerin dillerinin yaygınlaşması ve öğretilmesi,
- öğrencilerin ve öğretmenlerin dolaşımı, diplomaların ve öğrenim sürelerinin akademik tanınırlığı,
- eğitim otoriteleri arasında işbirliğininin desteklenmesi,
- üye ülkeler eğitim sistemlerinin ortak kesitlerinde bilgi ve deneyim alış verişinin geliştirilmesi,
- gençlerin ve eğitimcilerin mübadelesinin teşvik edilmesi,
- uzaktan eğitimin teşvik edilmesi

amaçları saptanmıştır. Dolaşım veya mübadele konuları olsun, eğitim yöntemleri (yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri) olsun, yukarıdaki amaçların her biri Topluluk eylemi ile sağlanacak "katma değerleri" içermektedir.

ii. Eğitimin Avrupa Boyutu

Avrupa boyutu amacına uygun olarak okulların yöneleceği genel hedefler şunlardır:

- herkese fırsat eşitliği,
- karşılıklı bağımlılığın bulunduğu bir toplumda gençlere sorumluluklarını duyumsatmak,
- gençlerin özerk davranma, karar verme, konuları eleştirel biçimde değerlendirme, yenileme yapma ve yenilemelere uyum sağlama yeteneklerini geliştirmek,
- özellikle ömür boyu öğrenmeye ısındırarak, gençlerin gerçek meslek yaşamları ve kişisel gelişmelerinde potansiyellerine ulaşmalarını sağlamak,
- öğrencilere, özellikle teknolojik gelişmeye egemen olarak, meslek yaşamına geçişlerini kolaylaştıracak yetişme ve yeterliği vermek.

Bu genel hedefler yanında, özel bir takım hedefler aracılığı ile Topluluk eyleminin yaratacağı katma değerler de önem taşımaktadır. Bu katma değer; karşılıklı bağımlılık, demokrasi, fırsat eşitliği ve karşılıklı saygı gibi değerler üzerine kurulan Avrupa vatandaşlığına katkı olarak düşünülmelidir. Katma değer sayesinde eğitim kalitesinin artırılması için yeni fırsatlar doğacak, öğrencilerin sosyal entegrasyonu ve meslek yaşamına girişleri kolaylaşacaktır.

Değişik eğitim sistemleri ve öğretim yöntemleri arasından Avrupa boyutuna ulaşırken paylaşılacak deneyim ve yenilikler, okulların kalite arayışını özendirir. Öğretimin içeriği zenginleştirilirken, şu hususlar dikkate alınmaktadır;

- eğitim yöneticilerinin doğan fırsatlar ve bilgilendirme olanakları için aydınlatılması,
- öğretmen eğitiminden sorumlu kurumlar arasında ulusaşırı işbirliği,
- uygun öğrenim materyalini geliştirirken işbirliği.

Tek pazar çerçevesinde oluşan Avrupa işgücü pazarında, öğrencilerin mesleğe atılması ve istihdam fırsatlarını büyümesi açısından eğitimin Avrupa boyutu önemli bir kolaylık sağlayacaktır. Bu alanda Topluluk eylemi,

- okullar ve dünyalar (iş, yerel yönetim, resmî olmayan kuruluşlar vs.) arasında daha yakın ilişkileri içeren ulusaşırı ortaklıkların geliştirilmesine,
- genel eğitim ve ilk mesleki eğitim arasında daha iyi bir ilişki kurmak üzere ulusaşırı geliştirme şebekelerine

yönelmektedir.

iii. Araçlar ve Stratejiler

Üye ülke okulları, Topluluk eyleminin ana odak noktalarından birisidir. Kaynakların ve hizmetlerin düzenlendiği, dinamik ve birbirine bağlı ilişkilerin geliştiği ortamlardır.

Okullarla ilgili Topluluk eylemi;

- dolaşım ve mübadele yolu ile işbirliği,
- eğitim elemanlarının eğitimi,
- lisan öğretiminin geliştirilmesi,
- çoklu ortam sistemleri kullanılarak uzaktan öğretim,
- bilgi ve deneyimin alışverişi,
- Avrupa okullarının deneyimlerinden yararlanma

konularını içeren ulusaşırı eğitim projeleri ile yönlendirilmektedir.

1.2. ÖĞRENEN AVRUPA

Avrupa, başka bölgelerde de olduğu gibi, kolay çözümleri bulunmayan ekonomik ve sosyal sorunlar ile karşı karşıyadır. İnsan boyutunu öne çıkaran yaklaşımlarda, bireylerin eğitimi ve yetiştirilmesi bu nedenle ayrı bir önem kazanmaktadır.

Yirminci yüzyılın hızlı değişimleri (küresel ticaret, küresel siyaset, yeni teknolojilerin yaygınlaşması vb.) ülkeleri zorlamakta ve sarsmaktadır. Değişime ayak uydurmakta geri kalan kesimlerden birinin eğitim dünyası olması; karmaşıklaşan yaşam tarzı ile verilen eğitim

arasındaki tutarsızlık, toplumun ve bu arada gençlerin eğitim sistemine olan ilgi ve güvenlerinin azalması ile gözlenmektedir. İnsan potansiyelinin bu nedenle ziyan edilmesi Avrupa Birliği için ciddi bir sorun oluşturmuştur. İstihdamın başlıca söz sahiplerinden Avrupalı sanayicilere göre eğitim faaliyetinin,

- okul öncesi eğitim (anaokulu dahil),
- temel okul eğitimi (ilk 9-10 yıl),
- genel ve/veya mesleki eğitim (orta öğrenim),
- yükseköğretim (üniversite ve teknik okullar),
- büyüklerin eğitimi (yaşam boyu öğrenim)

aşamalarının bütünleştirildiği ve eklemlendiği yeni bir anlayış gerekmektedir. Eğitim zinciri adı verilen anlayış çerçevesinde; geniş bir bilgi/beceri tabanı ile donatılmış, öğrenmesini öğrenmiş ve daha çok öğrenmeye güdülenmiş mezunlar amaçlamaktadır. Bu mezunlar,

- matematik/fen/teknoloji,
- beşeri bilimler,
- ekonomi ve sosyal bilimler

disiplinlerinin her birinde yeterli birikime sahip olmalıdırlar. Ayrıca, iletişim ve sorumluluk alabilme yetenekleri, takım ruhu bulunmalıdır. Mesleki eğitim uzmanlaşmanın ilk aşaması olarak görülmeli, daha ileri gelişmeyi engellemeyecek biçimde doğrudan mesleğe veya yüksek öğrenime yöneltebilmelidir.

Avrupa'da, Eğitim Zinciri'nin ilk ve son aşamaları olan okul öncesi eğitim ve büyüklerin eğitiminin ihmal edildiği görülmüştür. Oysa, toplumsal ve öğrenme becerilerinin temelini veren ilk aşama ile bilgi/beceri tabanının yenilenmesini sağlayan son aşama, diğer aşamalar kadar yaşamsal olup bunların herkese açık olması gerekmektedir.

Yeni yönetsel ve teknolojik olanakların yardımı ile, işyerlerinde görülen değişillığe benzer bir devrimci değişikliğin sınıflarda da gerçekleştirilmesi zamanı gelmiştir. "Öğrenme"yi, "öğretme"nin önüne geçirerek başarılabak olan sınıftaki devrim, öğrencilerin kolayca erişebileceği bilgi şebekelerine dayanacaktır. Çoklu ortam ve bilgisayar destekli öğrenim sayesinde öğretmen, tek yönlü bilgi akışının yerine belki de ilk kez gerçek anlamda etkileşimli ortamın kolaylayıcı/yönlendirici elemanı olacaktır.

Yeterince masraflı olan eğitim programlarının, daha da masraflı hale gelmeden iyileştirilmesi, eğitim kalitesinin izlenmesi ve denetlenmesi ile mümkündür. Bunun için eğitime; öğrencilere, işverenlere ve topluma verilen bir hizmet olarak bakmak, kamu bütçesindeki yüklerden biri olarak görmemek gerekmektedir. Bu bağlamda,

- eğitim sistemindeki zayıf ve kuvvetli noktaların açığa çıkarılması,
- Avrupa boyutunda gerekli uygulamalara gidilmesi,
- ders programının geliştirilmesi ve yönetiminde merkeziyetçiliğin terk edilmesi,
- insan ve finans kaynaklarının yaratıcı yönetimi

önerilmektedir.

Orta vadede istenen olumlu değişikliklerin başarılması için okullar ile yerel işyerleri arasında, sosyal ve kültürel kuruluşları da kapsayan yeni işbirliği türlerine ihtiyaç bulunmaktadır.

Örneğin, yükseköğretim kurumları ve meslek okulları ile sanayi arasında, kalite denetimini karşılıklı olarak uygulayan ortaklıklar gibi. Ulusal hükümetler, "beşikten mezara" bir eğitim sürecinin yüksek yaşam standardı, kültür, demokrasi ve yaşamın kalitesi ile Avrupa ölçeğinde ve yakından ilgili olduğunu takdir etmek durumundadırlar. Bu süreçte vatandaşlar, yerel işletmeler ve toplumlar etkin olarak yer almalıdırlar. Önerilen, Avrupa için harmonize edilmiş tek tip bir eğitim sistemi değil, uyumlu ve erişilebilir bir gelişmenin ve olanakların yaratılmasıdır. Bu, eğitimciler ve işverenler dahil tüm iddia sahiplerinin yer alacağı katılımlı yaklaşımlar ile sağlanabilir.

Siyasi gündemin üst sıralarında yer alan eğitim sorunu, Bilgi Toplumu'nun doğuşuna yanıt olarak gelişen Öğrenen Toplum ile karşılanmaktadır. Öğrenen Avrupa, iyi bilgilenmiş vatandaşların ve değişik kültürlerin ortak bir Avrupa çalışma ortamında tümleşmesi ile önemli bir aşamayı gerçekleştirecektir. Eğitim "öğretilmek" yerine "öğrenmek" ile ilgili olunca, eğitimin nesnesi de "ekonomik insan kaynağı" yerine "insanlar" olarak düşünülmelidir. Öğrenmeyi öğrenmiş bu insanlar, daha sonraki yetiştirme ve gelişimleri için tercihlerini kendileri yapacaklardır. Sistemin görevi bu tercihleri içinde barındırmak ve olanakları vermektedir.

2. YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE YÖNETİMİ

Kalite kavramı, Avrupa Birliği yükseköğretim politika tartışmalarında odak noktalardan birine yerleşmiş bulunmaktadır. Yükseköğretimde uyumlu bir gelişmenin sağlanması çabaları, kalitenin artırılması yanında bu uyumun, kurulmak istenen "Vatandaşlar Avrupası"nın önemli yapı taşlarından biri olduğu bilinci ile de sürdürülmektedir. Avrupa uyumluluk çalışmaları, İngiltere ve kıta Avrupası gibi iki değişik geleneği bağdaştırmak zorundadır. Kıta Avrupası'nda yükseköğretim devlet ve bürokrasi tarafından denetlenmekte ve homojen bir yapı oluşturmak amacıyla hareket edilmektedir. İngiltere'de (ve ABD'de) ise bağımsız akreditasyon kuruluşları görev yapmaktadır. Kıta Avrupası'nda yakın zamana kadar egemen olan görüş, "devlet denetimi varsa akreditasyon gerekmez" olarak özetlenebilir.

Devlet üniversitelerinin bütçeleri ile denetlenmesi ilkelerine dayanan kıta Avrupası uygulaması nedeni ile Avrupa Birliği'nde ilk eğilim eğitim kurumlarının akreditasyonu yerine, değişik kurumlardan verilen diplomaların karşılıklı tanınması yönünde olmuştur. Diplomaların ve sertifikaların denkliği yanında mesleki eğitimin ölçütleri, eğitim sistemleri arasında işbirliği ve adaptasyon konuları üzerinde çalışılmaktadır. Bu amaçla Avrupa Topluluğu Komisyonu'nun (Komisyon) çeşitli servisleri tarafından hazırlanan bir dizi program bulunmaktadır.

2.1. KALİTE DEĞERLENDİRMESİ

Yükseköğretim kalitesine yöneltilen yoğun dikkatin ardında,

- kamu harcamaların (ve bu arada eğitime ayrılan kaynakların) sınırları zorlayacak biçimde artması ve yapılan masraf karşılığında yükseköğretim kalitesinin sorgulanması,
- Avrupa Birliği yükseköğretim sistemlerinin genişlemesi, artan öğrenci, bölüm ve kurum sayısı nedeni ile yapılan harcamaların, harcama alanı ve miktarı yönünden yoğun biçimde tartışılması,
- iletişimdeki gelişmelerin desteklediği "açıklık" ve "hesap verme sorumluluğu" kavramlarının toplumda genel olarak kabul görmesi ve eğitim kurumlarından, diğer

kesimlerde olduğu gibi topluma "ne" yaptıklarını ve "nasıl" yaptıklarını açıklamalarının beklenmesi,

- Avrupa Birliği içinde öğrenci, öğretmen ve araştırmacı dolaşımının artması sonucu, değişik eğitim sistemlerince kabul edilmiş olan yeterliklerin, standartların ve kredilerin eşdeğerliği sorununun doğması

gibi nedenler bulunmaktadır. Akademik tanınırlık sorununu ifade eden son neden, kalite değerlendirmesi konusuna Avrupa boyutunu eklemektedir. İlk iki neden ise, yükseköğrenim kurumlarının topluma sağladığı hizmetler ile ilgili "dışsal değerler" in, gerçeği aramak ve bilgiyi elde etmek ideallerinde yatan "içsel değerler" yanında kazandığı önemi göstermektedir. Ayrılan kaynakların açık sosyal yararlar karşılığı hak edilmesi artan bir talep olduğundan, eğitim kurumlarının kendi işlevlerinin ilgililiğini ve kalitesini topluma gösterme sorumluluğu önem kazanmaktadır.

İngiltere dışındaki Avrupa Birliği ülkelerinin hemen hepsinde üniversiteler çoğunlukla devlet üniversiteleridir. Özellikle son on-onbeş yılda kamu açıkları önemli makro-ekonomik sorunların başında geldiğinden, kamu harcamalarında yapılan kısıtlamalar üniversiteleri de etkilemektedir. Yukarıdaki açıklamaların ışığında varılan nokta, akademik ve mesleki tanınırlık için Topluluk ölçütlerinin saptanmasının zamanının geldiğidir. Komisyon'un COM(94)596 (Ref. 8) sayılı komünikesinde bu konu ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

2.2. KALİTE KAVRAMI

Yükseköğretimin dışsal değerlerine duyulan ilginin artmasına karşın, bu alandaki kalite kavramının berraklaştığı söylenemez. Faydacı bir yaklaşımla, kaliteyi "amaca uygunluk" olarak tanımlayabiliriz. Bu yaklaşımda, bir fenomenin amaçları hakkında ilgili tarafın görüşleri, fenomenin kalitesini belirlemektedir. Eğer ilgiliyi "müşteri" olarak tanımlarsak, yükseköğretimin müşterilerini saptamak gerekecektir. Devlet üniversitelerinde yükseköğretim kurumlarına parayı ödeyen devletin kendisi, yükseköğretim kurumlarının ilk elde kullanıcıları öğrenciler, öğrencileri daha sonra kullananlar ise işverenlerdir. Tüm bu ilgililerin müşteri olduğu düşünülebilir. Ayrıca, yükseköğretimin bilim ve eğitim toplumundan kaynaklanan güçlü bir mesleki kalite anlayışı bulunmaktadır. İddia sahiplerinin (öğrencilerin, öğretim üyelerinin, bilim toplumlarının, devletin ve işverenlerin) sayısı ile bu iddia sahiplerinin amaçlarının sayısı kalite tanımını daha da karmaşıklaştırmaktadır. Bununla beraber kitle eğitimi veren sistemlerin,

- değişik öğrenci ihtiyaç ve yeteneklerine,
- değişik toplum taleplerine

yanıt verebilmesi gereği, çıkış noktası olarak alınabilir. Buna göre yükseköğretimde kalite değerlendirmesi,

- liyakat esasına göre (kurumun evrensel normlarına uygunluğu),
- toplumsal değerlendirme (toplumun gereksinimlerine uygunluk),
- bireysel değerlendirme (öğrenci gereksinimlerine uygunluk)

olarak üç yönden yapılabilir. Burada vurgulanması gereken, kalite değerlendirmesinin değer yargılarına bağlı olduğu, genelde programların niteliklerinin saptanmış (en az) ölçütlere göre onaylanması anlamına gelen klasik akreditasyondan ayrıldığıdır.

2.3. AKREDİTASYON

Devlet bütçesi, öğretim üyelerinin devlet memuru olması, öğrencilerin devletçe konulan sınavlar sonucu üniversiteye alınmaları yolu ile yapılan kalite denetimi ex ante (öncesinde) özelliğindedir ve daha başta sağlanmış sayılır. ABD ve İngiltere gibi ülkelerde uygulanan yükseköğretimin akreditasyon yönteminde ise denetim, ağırlıklı olarak ex post (sonrasında) ve uygulama/ürün dikkate alınarak yapılmaktadır. Klasik akreditasyon uygulamasının amaçları,

- kurumların ve kurum programlarının, mesleki ve akademik yönleri ile belli ölçütlere uygunluğunu ilgili kesimlere (müşterilere) ilan edilmek üzere belirlemek,
- programların geliştirilmesine yardımcı olmak ve eğitimin genelde iyileşmesini desteklemek

olarak özetlenebilir. Bir çok sektörde, hizmeti veren kurum ile hizmetin kalitesini denetleyen otoritenin birbirlerinden ayrılmaları, denetleme ve düzenlemenin bağımsız erk tarafından gerçekleştirilmesi ilkesi giderek kabul görmektedir. Buna paralel olarak yükseköğretimde akreditasyon Avrupa Birliği gündemine girmiş ve devlet denetimine seçenek olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Yükseköğretim kurumlarının bağımsızlaşarak kalitelerinin artırılmasını hedefleyen yeni akreditasyon anlayışı aşağıdaki konuları içermektedir:

- **Kalite Denetimi:** Kalite gereklerinin yerine getirilmesinde kullanılan işlemsel teknikler ve faaliyetler. Bürokratik standartların uygulanması ile ilgilenen geleneksel yöntemlere kıyasla, yeni yöntemlerde kullanılan denetim tanımı kalitenin artırılmasını vurgulamaktadır.
- **Kalite Yönetimi:** Yönetimin, kalite politikasının (niyetler ve kuruluşun yönetimi) kararlaştırılması ve uygulanması ile ilgili genel yönetim işlevleri.
- **Kalite Güvencesi:** Yeterli güveni sağlamak için gerekli tüm planlanmış ve sistemli faaliyetler.
- **Kalite Değerlendirmesi:** Kalite faaliyetinin planlanmış düzenlemelere uyumluluğunu ve eğitim sisteminin amaçlara uygun olarak yürütülmesini saptayan sistemli inceleme.

Bu doğrultuda ortaya çıkan yeni Avrupa esasları,

- kurumun kendi kendini değerlendirmesi,
- ortak kural ve yöntemlere uyulması,
- bir uzman grubunun (yüksek uzman denetleme grubu-peer review group) kurumu dışarıdan denetlemesi,
- sonuç raporlarının hazırlanması ve ilgililere iletilmesi

özelliklerini taşımaktadır. Birçok etkenin yanında, akreditasyon yönteminin eğitim kurumları tarafından yaygın olarak benimsenmesi akreditasyonun başarısının ön koşullarından birisidir.

2.4. GELENEKSEL KALİTE YÖNETİMİ YÖNTEMLERİ

Yükseköğretim üzerine yapılan yayınlarda iki tür Avrupa geleneğinden söz edilir: İngiliz geleneği ve kıta geleneği. Bu iki geleneği farklılaştıran önemli etmenlerden biri de kalite denetim tarzıdır.

2.4.1. Kıta Geleneği

Kıta Avrupa'sı yükseköğretimi devlet denetiminde yürüten bir faaliyet olup iki ana gelenek bulunur: Alman (Humboldtçu) ve Fransız (Napolyoncu) gelenekleri. Bu iki gelenek kıta ülkeleri için model oluşturmuştur. Napolyoncu gelenekte devlet denetimi, ders programına, ders verme usullerine ve öğrenci davranışlarına kadar yaygınlaşmışken, Humboldtçu gelenekte eğitim ve öğretim özgürlüğüne dikkat edilmektedir. Bununla beraber her iki gelenek te, devlet ile yükseköğretim arasındaki ilişkileri benzer biçimlerde etkilemiştir. Aralarındaki başlıca ortak yönler şunlardır:

- Yükseköğretim üzerinde ex ante denetimler kurulmuştur. Devletin ve ulusal ekonominin iyiliği için yükseköğretimden yararlanmak amacı zımnen taşınır.
- Yükseköğretime girdi nitelikli kalite denetim düzenlemeleri; kurum (yıllık bütçe ayrılır), akademik personel (diploma gerekleri, yarışma türü sınavlar vb. kalite denetimleri yapan devlet memuru, sınırlı sayıda kadroya devlet tarafından atanan sınırlı sayıda personel)ve öğrenciler (giriş sınavları vb. yarışlar) düzeyinde işler.
- Eğitim sürecinin ex ante denetimi, ders programı onay yöntemleri, programın ve sınavların bazen ayrıntılı biçimde tanımlanmaları ile gerçekleşir.
- Eğitim sürecine ait resmî tebliğlerin uygulanmasının ex post denetimi, bazı durumlarda devlet müfettişlerince yapılır.
- Yükseköğretim mezunlarının (ürünlerinin) kalitesi ise, ex ante belirlenmiş kriterler ve ulusal dereceleri almak için girilen ex post ek sınav uygulaması ile denetlenir.

Yukarıda anlatılan türden devlet denetimleri sonucu, Avrupa'da ulusal sistemlerin çeşitliliğine rağmen ABD'ye kıyasla çok daha homojen bir yükseköğretim kalitesi ve düzeyi bulunmaktadır. Tıp, hukuk, mühendislik ve öğretmen eğitimi gibi meslek alanlarındaki devlet denetimi ise özellikle etkilidir.

2.4.2. İngiliz Geleneği

İngiliz geleneğinde devlet denetimi çok daha az gelişmiş olup, yükseköğretim kurumlarına imtiyaz beratları aracılığı ile önemli yetkiler ve özerklik tanınmıştır. Bu nedenle, İngiliz üniversiteleri kendi kalite denetim sistemlerini geliştirmekte özgür olmuşlardır. Personelini kendi kriter ve koşullarına göre seçip atamış, öğrencilerini kendi yöntemleri ile seçmiş (girdiler olarak); kendi programını düzenlemiş (süreç olarak) ve kendi derecelerini vermişlerdir (çıktının kalite denetimi). Kıta'da olduğu gibi, yakın zamana kadar eğitimin kalite güvencesi kendiliğinden gerçekleşmiş sayılıyordu.

Devlet desteğinin önemi zamanla artmakla birlikte kaynakların dağıtımı, ÜniversiteYardımları Komitesi (UGC) aracılığı ile ve akademisyenler tarafından yapılmaktaydı. Son yıllarda ise hükümete daha bağımlı olan Üniversite Mali Destek Komitesi (UFC) bu görevi devralmıştır. Eğitim çıktısı akademik standartlarının ortak kalite güvenilirliği dış denetçiler aracılığı ile sağlanmaktadır. Diğer yükseköğretim kurumlarından gelen saygın akademisyenler olan denetçiler, öğrencilerin başarısını, belirli kalite standartlarına göre saptayarak rapor ederler. Bu düzenlemeye ek olarak, bazı alanlarda ilgili çıkar grupları kendi profesyonel lisans veya akreditasyon çalışmalarında bulunmaktadır (benzeri bir düzenleme, devlet denetimi altında kıta'da da görülmektedir). Kıta ülkelerinde olduğu gibi, öğretmen eğitimi çok sıkı olarak denetlenmektedir.

2.5. KALİTE YÖNETİMİNDE YENİ YÖNTEMLER

Geleneksel Avrupa kalite yönetimi yöntemleri, 1980'lerden başlayarak yeni yöntemler ile desteklenmiştir. Bunların arasında Fransa, İngiltere ve Hollanda'daki uygulamalar özellikle dikkati çekmektedir.

2.5.1. Fransa

Geleneksel kalite denetiminin gerçek özerkliği olmayan, tekdüze, katı ve bürokratik bir sisteme bağlı olmasına getirilen eleştiriler sonucu, 1985 yılında doğrudan Cumhurbaşkanına bağlı olan Ulusal Değerlendirme Komitesi (CNE) kurulmuştur. Yeni bir yönetsel otorite olan CNE'nin, hem hükümete hem de değerlendirdiği kurumlara karşı özerkliği bulunmaktadır. Devlet ile yükseköğretim kurumları arasındaki konumu sonucu bağımsız ve objektif olarak çalışabilmektedir. Bununla beraber, gene bu konumu nedeni ile eğitim kurumlarını işbirliğine ikna etmekte zorlanabilmekte ve destek sıkıntısı çekebilmektedir.

CNE'nin 17 üyesi Cumhurbaşkanı tarafından 4 yıl için atanırlar. Üyelerinin onbiri akademik toplum (üniversiteler ve araştırma kurumları), altısı ise Ekonomik ve Sosyal Konsey, Anayasa Mahkemesi ile Devlet Muhasebe Ofisi temsilcilerinden oluşur. CNE bir kurumun kalite değerlendirmesini,

- kurum çapında değerlendirme,
- yatay disiplin incelemesi

olarak iki aşamada yapar. Bunu yaparken, geleneksel denetim düzenlemeleri içinde yapılan bireysel veya ders değerlendirmelerine inmez. Yükseköğretim kurumlarının kalite kontrolü yanında, CNE bu kurumlar ile Eğitim Bakanlığı arasında yapılan kontratların (eğitim, araştırma vs.) sonuçlarını da denetleyerek, araştırmadan finansmana kadar geniş bir bölgede etkin olur.

CNE'nin kurum çapında (eğitim, araştırma ve yönetim) yaptığı değerlendirme, yükseköğretimde eğitim ve araştırmanın birbirine bağımlı birincil faaliyetler olduğu anlayışına dayanır. Değerlendirmeler kurumun gönüllü başvurusuna veya CNE'nin gerekli görmesine göre işlem başlatılır.

Birinci aşamada,

- eğitim, araştırma ve yönetim konuları kurum çapında değerlendirilir,
- eğitim ve araştırma ortamı değerlendirmeye katılır,
- her denetim sonunda, ilgili yönetimlere verilmek üzere bir öneriler raporu hazırlanır (rapor kamuya açıktır).

İkinci aşamada ise,

- ziyaret edilecek kurumdan kendi kendini değerlendirme raporları istenir (bunlar gizli tutulur),
- CNE, ilgili kurumlardan ve resmî makamlardan istatistiksel verileri toplar,
- kurumu yerinde ziyaret eden bir kurum dışı yüksek uzman grubu (yaklaşık %10'u sanayiden, %5'i yabancı uyruklu, kalanı akademisyen) niteleyici değerlendirmeler

yapar ve kamuya açık bir rapor hazırlar. Yatay olarak çalışan komiteler, bir disipline ait tüm dersleri incelerler.

CNE, bütün kurumları yaklaşık sekiz yılda bir ziyaret eder.

2.5.2. İngiltere

1960'larda yükseköğretim üzerindeki devlet etkisinin artmasından sonra, İngiltere'de iki tane kalite yönetimi modeli gelişmiş bulunmaktadır. Birinci model üniversite dışı politeknik ve kolej tipi yükseköğretime uygulanır. Çok sonra, kalite denetimi üniversite yükseköğretimine de yaygınlaştırılmıştır. Yeni düzenlemeler, 1992 tarihli İleri ve Yüksek Öğretim Yasası ile yerleşmeye başlamıştır.

i. Üniversite Dışı Kurumların Onay ve Akreditasyonu: 1964-1992 döneminde politeknik ve kolejlerin kalite denetimi Ulusal Akademik Takdir Konseyi (CNAА) tarafından yürütülmüştür. Ayrıca, Kraliyet Denetleme Dairesi'nin de (HMI) denetimi söz konusudur.

HMI yöntemleri daha çok derslik gözlemlerine dayalı olup varılan sonuçlar Politeknik ve Kolej Mali Destek Konseyi'nin (PCFC) kararlarında kullanılır. Bağımsız bir kuruluş olan CNAА, ex ante olarak politeknik ve kolejlerin ders önerilerini onayladı ve onları beş yılda bir inceledi. Uygulama,

- verilen dersin yapısı ve içeriği, öğretim ve öğrenci değerlendirme metotları, personelin eğitim ve araştırma nitelikleri dahil mevcut kaynaklar hakkında ayrıntılı kurum raporu,
- yüksek uzman denetleme grubunun kurumu yerinde ziyareti,
- verilen derslerin düzeyliliği için planlanan çalışma sistemi ile gerçek durumu karşılaştıran inceleme

aşamalarını içermektedir. 1988 yılından sonra CNAА, birçok politekniki ve koleji akredite ederek onlara kendi derslerini onaylamaları hakkını vermiştir.

Bu değerlendirme türü, kurum hedeflerini yeterince dikkate almadığı ve devlet-merkezci kıta yaklaşımına dönüştüğü gerekçesi ile eleştirildi. Üniversite içinden ve dışından denetim ayırımına son verilmesi ile CNNA 1993 başında kaldırıldı.

ii. Akademik Denetleme Birimlerinin Kalite Denetimi: HMI denetiminin üniversiteleri de kapsamı tehlikesine karşı, üniversitelerin şemsiye örgütü olan Rektör Yardımcıları ve Yöneticiler Komitesi (CVCP) tarafından 1990/91 döneminde Akademik Denetim (Audit) Birimi (AAU) kuruldu. Her üniversitenin kendi kalite denetiminden sorumlu olduğu İngiliz geleneğinde, dış denetçilerle sağlanan kalite değerlendirmesinin topluma hesap verme açısından eksik olan yönünün AAU tarafından karşılanması düşünülüyordu. AAU yöntemleri,

- CNAА usulleri,
- mali denetim,
- toplam kalite yönetimi

kategoriye üzerine kurulmuştur. Dışarıdan yapılan mali denetimler dış dünya için kuruluşun muhasebesini, kalite denetimi ise üniversitenin kalite yönetimi sistemlerinin yeterli olup olmadığını ve gerçekte nasıl işlediklerini denetlemektedir. Bu çerçevede AAU, hem yükseköğretimin kalitesine hem de kurumun kendi değerlendirme yöntemlerinin kalitesine

yönelik bir meta- değerlendirmeyi hedeflemiştir. Toplam kalite anlayışı içinde müşterinin (öğrenci ve işveren) tatmini, kalite için personel eğitimi/geliştirmesi ve nihayet yükseköğretim kalitesinin kurum faaliyetlerinin toplamına bağlı olduğu düşüncesi yer almaktadır.

AAU kalite değerlendirmesinin çekirdeği, değerlendirme ekibinin kurum yerine yaptığı ziyaretlerdir. İki veya üç akademisyenden oluşan bu ekiplerin ziyareti, "müzakere edilmiş davet"lere göre yapılır.

Uygulama,

- kurumun kalite değerlendirme sistemi ile ilgili bilgilerin (ders programı, öğretim yöntemleri, personel kalitesi, dış denetçilerden ve öğrencilerden gelen görüşler vs.) toplanması,
- denetleyicilerin kurumu yerinde ziyaret,
- üniversitenin bütünü için hazırlanan taslak rapor,
- gerektiğinde rektör yardımcısına verilen ve duyarlı noktaları içeren bir rapor,
- kurumun bu raporlara tepkisinin alınmasından sonra hazırlanan nihai rapor

aşamalarını içerir. Nihai rapor AAU tarafından yayınlanmazsa da, üniversitenin kendisi bunu yayınlamaya teşvik edilir.

iii. 1992 sonrası Kalite Denetimi ve Kalite Değerlendirmesi: 1992 sonrası değişiklikler şunlardır:

- Yükseköğretim kurumları başkanlarının oluşturduğu Yükseköğretim Kalite Konseyi (HEQC) ve buna bağlı Kalite Denetimi Bölümü (AAU buraya katılmıştır) kuruldu. CNAA'nın kalite denetimi sorumluluğu HEQC tarafından yükseköğretimin tümünü kapsayacak biçimde üstlenildi.
- Mali denetimden sorumlu eski üniversite ve üniversite dışı mali destek konseyleri (UPC ve PCF) yerine üç yeni destek konseyi kuruldu (İngiltere, Galler ve İskoçya için). Bu üç konsey daha sonra kurumlar için mali destek kararlarının alınmasında yardımcı olan Kalite Değerlendirme Konseyi'ni kurdular.

Değişiklik sırasında, aşağıdaki kavramlara da açıklık getirildi:

- **Kalite denetimi:** Hizmet kalitesini sürdürmek ve artırmak üzere yapılan kurum içi düzenlemeler.
- **Kalite dış denetimi (audit):** Kurumlarda uygun kalite denetimi mekanizmalarının varlığını kurum dışından inceleme (HEQC'nin sorumluluğu).
- **Kalite değerlendirme:** Kurumlardaki öğretim ve öğrenimin kalitesi için dışarıdan inceleme ve karara bağlama (mali destek konseylerinin sorumluluğu).

Yukarıdaki açıklamalara göre, bir kurumun denetlenmesi ve değerlendirilmesi birçok otorite tarafından gerçekleştirilmektedir.

iv. Meslek Kuruluşlarının Akreditasyon Hizmeti: İngiltere'de mimarlık, mühendislik, muhasebecilik gibi bazı meslek dallarında ilgili meslek kuruluşları tarafından verilen önemli bir akreditasyon hizmeti bulunmaktadır.

2.5.3. Hollanda

Hollanda'daki bilim ve yükseköğretim kurumları ile eğitim bakanlığı arasındaki ilişkiler, 1985 yılında yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile, yükseköğretim kurumları daha fazla mali ve idari özerkliğe karşı topluma kaliteli eğitim sağlama sorumluluğunu üstlenmiş bulunmaktadır. Kalite değerlendirmesi, üniversiteler konusunda İşbirliği Yapan Üniversiteler Birliği'ne (VSNU), üniversite dışı kurumlar için de Yükseköğretim Müfettişliği'ne (IHO) bırakılmıştır. Yapılan bazı pilot çalışmalardan sonra kalite değerlendirilmesi usulleri 1989-90 döneminde işlerlik kazandı. Aynı ayrı yapılan öğretim ve araştırma değerlendirmelerinin 1994'ten başlayarak birleştirilmesi planlanmıştır.

Üniversitelerin ortaklaşa sahip oldukları ve finanse ettikleri VSNU sistemi ilginç bir özgün girişimdir. Bu sistem ile kalite değerlendirmesinin ağırlığı, hesap verme sorumluluğundan kalitenin iyileştirmesine kaymış bulunmaktadır. Uygulamanın odağında, kurum yerine disiplin bazında yapılan ve bir alana ait tüm çalışma programlarını incelemeye alan misafir komiteler bulunmaktadır. Uygulama,

- uygulamaya katılan her bir çalışma programının kendi kendini değerlendirmesi,
- biri alanın, diğeri de eğitim uzmanı olmak üzere altı üyeden oluşan ve katılan fakültelerin dekanlarınca önerilip VSNU tarafından atanan misafir komitenin, kendi kendini değerlendirme raporlarını aldıktan sonra her bir programı ziyaret etmesi,
- ziyaret sonunda açıklanan geçici kalite değerlendirmesi,
- programların kendi yorumları ve geçici değerlendirmeye dayalı olarak hazırlanan nihai rapor

aşamalarından oluşur.

IHO tarafından misafir komitelerin çalışmaları hakkında hazırlanan yıllık raporlar, kamuoyunun ilgisini çekmektedir Milli Eğitim Bakanlığı yukarıdaki sürece doğrudan müdahale etmemekte, onun yerine orta ve uzun vadede başvurabileceği önlemleri önceden duyurmaktadır.

2.6. YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE YÖNETİMİNİN AVRUPA BOYUTU

Avrupa ülkelerindeki yeni yükseköğretim kalite yönetimlerinde belirginleşen ortak yönler şunlardır:

- Kalite yönetimi sorumluları, meta-düzeyde çalışan ve bağımsız olan otoritelerdir. Sistem koordinatörü rolleri ve hükümet politikalarını kurumlara empoze eden konumda olmamaları, onların sistem içinde kabul görmelerini kolaylaştırmaktadır.
- Kalite yönetimindeki kendi kendini değerlendirme ögesi akademik toplumun bu süreci sahiplenmesine yardım ettiği için, değerlendirmenin başarısında önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca bu değerlendirme sırasında dış aktörlerin (işverenler, mezunlar) görüşlerinin alınması da önerilmektedir.
- Kurumu yerinde inceleyen yüksek uzman gruplarının (dış denetçiler) kurumdakilerin (personel, yönetim, öğrenci) görüşlerini alması ve kurumu (dersler, programlar vs.) incelemesi, kalite yönetiminin yoğunluğu yüksek olan faaliyetleridir.
- Denetim ve değerlendirme sonuçlarının ilgililere önerilerle birlikte rapor edilmesi, hesap verme sorumluluğu için önemli bir mekanizma sağlamaktadır. Bu raporların

kurumları veya programları dereceye göre sıralaması yerine, bunların kalitelerini arttırmalarına yardımcı olmaları esas alınmalıdır.

3. YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE YÖNETİMİ İÇİN AVRUPA PİLOT PROJELERİ

Avrupa Birliği temel hedefleri arasında yer alan yüksek kalitede eğitim, büyüme ve rekabet gücüne büyük katkı yapacak bir etmendir. Üye ülkelerin değişik eğitim sistemleri ve kültürel gelenekleri nedeni ile, Topluluk için de kaliteyi tanımlayacak kriterlerin ortaklaşa belirlenmesi gerekmektedir.

Avrupa düzeyinde kalite güvencesi konusunda pilot projelerinin yapılmasına, eğitim bakanlarının katıldığı Avrupa Bakanlar Konseyi'nce 1991 yılında karar alınmıştır. Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi'nin (Konsey), Rektörler Konferansları İrtibat Komitesi (LCCR) ve Avrupa Yükseköğretim Kurumları Birliği'nin (EURASHE) katkıları ile gerçekleştirdiği ön çalışma 1993 yılında yayınlanmıştır (Ref.1). Avrupa kalite yönetimi yöntemlerini karşılaştırmalı olarak inceleyen bu araştırma sırasında, üye ülkeler ve eğitim ile ilgili uluslararası kuruluşların temsilcilerinden oluşan bir çalışma grubu ile işbirliği yapılmıştır. Ön çalışmanın ve pilot projeler geliştirilmesi yolundaki Avrupa Topluluğu Komisyonu'nun önerilerinin ele alındığı çalışma grubu toplantılarında, dört önemli ulusal değerlendirme sistemini (Fransa, Hollanda, İngiltere ve Danimarka) temsil eden uzmanlar da bulunmuştur.

Konsey Eğitim Komitesi'nin 1994 yılında onayladığı pilot projelerin ana eksenleri,

- seçilmiş disiplinlerde eğitimi değerlendirmek,
- Fransa, Hollanda, İngiltere ve Danimarka sistemlerinden çıkarılan ortak bir metodolojiyi kullanmak,
- yükseköğretim kurumlarının kalite için Avrupa düzeyinde objektif ve karşılaştırılabilir yöntemlere dayalı ve ölçülebilir hedefler koymalarına yardımcı olmak,
- belli bir disiplinde kurumları öğretimin kalitesine göre sınıflandırmak yerine, değerlendirme yöntemlerinin transferini örgütlemek ve bu arada Avrupa boyutunu eklemek

olarak sıralanabilir.

Burada önemli olan, bir ulusal değerlendirme sistemi bulunsun veya bulunmasın tüm ülkeler için bir katma değer varlığıdır. Projeye katılım, eğitmenler ve eğitilenler ayrımı yerine Avrupa boyutuna katkı biçiminde düşünüldüğünden, mevcut sistemlerin ortak öğeleri baz alınmış ve katılan kurumların bu ortak öğeleri kendi ulusal geleneklerine uyarlamalarına olanak tanımıştır. Bu formül, projeye Avrupa boyutunu vermek ve katılanlara yeni bir deneyim kazandırmak için uygun görülmüştür. Projeler ile bir Avrupa sistemi amaçlanmamaktadır, çünkü sistemlerin kurulması sorumluluğu katılan ülkelerin kendilerine aittir.

Projelere Avrupa Birliği ülkeleri ile İzlanda ve Norveç katılmaktadır. 17 ülkeden toplam 46 kuruluşun katılımı söz konusudur. Pilot projeler aşağıdaki alanlarda yürütülmektedir:

- **1. Pilot Proje:** Mühendislik Bilimleri (makina, kimya, inşaat, havacılık, elektrik, elektronik, telekomünikasyon sistemleri, enformatik ve otomasyon mühendisliği).
- **2. Pilot Proje:** İletişim/Enformasyon Bilimleri ve Sanat/Tasarım (iletişim ve enformasyon bilimleri, gazetecilik, kütüphanecilik bilimleri-dokümantasyon ve

arşivleme, müze çalışmaları ve koruma, güzel sanatlar- müzik ve müzikoloji, gösteri sanatları, tasarım, sanat tarihi).

3.1. PROJELERİN AMACI

Pilot projelerin genel amaçları şunlardır:

- yüksek öğrenimde kalite değerlendirmesi bilincini artırmak,
- kalite değerlendirmesine Avrupa boyutunu eklemek,
- ulusal düzeyde mevcut kalite değerlendirmesi yöntemlerini zenginleştirmek,
- diplomaların ve öğrenim sürelerinin karşılıklı olarak tanınmasına yardımcı olmak üzere, kurumlar arasındaki işbirliğini desteklemek ve değişik ülke programlarının karşılıklı olarak tanınmasını desteklemek.

Özel amaçlar ise;

- öğretim kalitesini değerlendirmeye ağırlık vermek (eğitim ile ilgili olduğu ölçüde araştırma ve yönetim konularına girilecek),
- ülke deneylerinin transferine yardımcı olmak (karşılıklı ilgi ve mütakabiliyete dayalı eğitim işlevi),
- kurumların katılımı gönüllü olmakla beraber tüm Topluluk ve EFTA/EEA ülkelerini dahil etmek,
- yükseköğretim düzeyindeki hem üniversite hem de meslek eğitimi programlarını dahil ederek üniversite ve üniversite dışı kurumların katılmasına olanak tanımak.

3.2. PROJELERİN YÖNETİMİ

Avrupa projeleri için, hükümet ve eğitim kurumlarından bağımsız olması koşulu getirilmiştir. Bu nedenle projeler,

- Komisyon,
- Yükseköğretimde Kalite Değerlendirmesi Danışma Grubu

tarafından yürütülmektedir. Danışma grubunda katılımcı ülkeler, LCCR, EURASHE, OECD, UNESCO ve Konseyi temsil edilmektedir. Yürütme Grubu'nun görevleri arasında;

- kurumlar için kendi kendini değerlendirme kurallarını hazırlamak,
- birlikişi inceleme gruplarınca izlenecek usulleri geliştirmek,
- Avrupa Konferansları'nı düzenlemek (projeler başlarken ve sonunda değerlendirilirken olmak üzere iki tane),
- ulusal komitelerin çalışmalarını desteklemek,
- Avrupa Komite'si için hazırlık yapmak ve proje sonuçları hakkındaki komite raporunu hazırlamak,
- Danışma Grubu'nun toplantılarını düzenlemek,
- Projelerin yönetimi ile ilgili genel destek sağlamak.

3.3. UYGULAMA SÜRECİ

Projelerin dört süreç aşaması bulunmaktadır;

- her katılan ülkede bir ulusal komitenin oluşturulması,
- katılan kurumlarca kendi kendini denetleme raporunun hazırlanması,
- kurum yeri ziyareti yapacak ve bu ziyarete bağlı olarak değerlendirme raporlarını hazırlayacak olan yüksek uzman denetleme gruplarının atanması,
- her ulusal komiteye hazırlanan ulusal rapor,
- ulusal raporlara bağlı olarak Avrupa Komitesi'nin hazırladığı Avrupa Raporu.

i. Ulusal Komite

Ulusal Komite; ulusal makamların, akademik toplumun ve meslek kuruluşlarının temsilcilerinden oluşur. Başlıca görevleri,

- yüksek uzman denetleme gruplarını seçmek,
- her grubun sekreterini seçmek,
- katılımcılara gerekli bilgi ve eğitimin verildiği ulusal konferansları düzenlemek,
- ülkeden katılan kurumların değerlendirme deneyimleri hakkında bir ulusal rapor hazırlamak,
- pilot projelerin, sonuçların yayımı gibi izleyen aşamalarını desteklemektir.

ii. Yüksek Uzman Denetleme Grupları

Katılan her kurum; ortak kriterleri kullanarak bir kendi kendini değerlendirme raporu yazdıktan sonra denetçi grubu (yüksek uzman grubu) tarafından ziyaret edilir. Bu grubun üyeleri normal olarak ilgili ülkeden seçilmekle beraber, başka bir katılımcı ülkeden en az bir uzmanın bulunması gerekmektedir. Bu grubun görevleri,

- kurumu ziyaret etmek; bölüm, fakülte veya okulu ortak kurallara göre değerlendirmek,
- bu değerlendirmenin sonuçlarına göre bir rapor yazmaktır (rapor kurum ile tartışıldıktan sonra ilgili ulusal komiteye yollanır).

iii. Avrupa Komitesi

Avrupa Komitesi, ulusal komite sekreterleri/başkanları ile proje yöneticilerinden oluşur. Görevleri,

- ulusal komitelerin vardığı sonuçları incelemek,
- pilot projelerin uygulanması hakkında bir rapor yazmak,
- gelecek işbirliği için öneriler yapmaktır.

iv. Türkiye'nin Projelere Katılımı

Topluluk ile arasında yoğun yasal, siyasi, ekonomik ve kültürel bağlar bulunan Türkiye, nitelikli iş/insan gücüne dayalı bir atılım programı için akademik ve mesleki denetimi Avrupa düzeyinde ele almak zorundadır. Pilot projelere Avrupa Birliği ile mevcut anlaşmalar çerçevesinde katılmak, gerekli resmi girişim yapıldığı takdirde mümkün görünmektedir.

4. DİPLOMALARIN VE YETERLİKLERİN MESLEKİ VE AKADEMİK TANINIRLIĞI

Avrupa Topluluğu (ve Avrupa Birliği) tarafından kabul edilmiş bulunan temel özgürlükler arasında Topluluk vatandaşlarının ve hizmetlerin iç sınırlara takılmadan serbestçe hareket edebilmesi yer almaktadır. Serbest dolaşım kavramı mesleklerin icrası ve eğitimin yapılması konusundaki Avrupa dayanağı olurken, akademik ve mesleki amaçla yeterliklerin tanınması Avrupa hareket noktasını oluşturmaktadır.

Mesleki tanınmanın amacı yasal hükümlere bağlı olarak bir Avrupa meslek ortamı yaratmak; daha çok özendirmeye bağlı olarak yürütülen akademik tanınmanın amacı ise eğitimin Avrupa boyutunu güçlendirmektir. Her iki tanıma da, üye ülkelerin değişik ulusal öğrenim sistemlerinden ve iş yerlerini yabancı uyruklulara açmaktaki isteksizliklerden kaynaklanan ve profesyoneller ile öğrencilerin serbest dolaşımını engelleyen etkenleri ortadan kaldırmaktadır.

Üç yıllık ve daha uzun olan yükseköğretim programları diplomalarının tanınma ilkeleri 89/48/EEC sayılı Konsey direktifi (Ref. 14) ile düzenlenmiştir. Bu direktif aynı zamanda, Avrupa eğitim sistemleri yeterlik koşullarının harmonizasyonu için genel siyasi ve yasal tabanı sağlamıştır. Bu direktifin dışında kalan daha kısa süreli (en az bir yıl) eğitim diplomalarının tanınması ise 92/51/EEC sayılı direktifte (Ref. 15) ele alınmıştır. 89/48/EEC direktifi ile kurulan tanıma sistemi,

- bir ülke eğitim programının başka bir ülkede tanınması için belirli kural ve prosedürlerin bulunması gereği,
- eğitim düzeylerinin karşılaştırılabilmesi,
- ulusal bilgi merkezleri aracılığı ile geliştirilecek Avrupa bilgi ağları ve koordinasyon yolu ile sistemin desteklenmesi

özelliklerini taşımaktadır.

Direktif sonucu, 1992 yılında başlayarak profesyonellerin üye ülkelerde iş bulabilmeleri istisnalar dışında sistemli olarak gerçekleşmektedir. Daha önce bazı işkollarında sağlanmış olan dolaşım olanağının yetersiz yaygınlaşma hızı üzerine çıkartılan direktif, o zamana kadar sektörler bazında çıkartılmış olan direktiflere göre daha genel olup önceki direktiflerin kapsamadığı diplomaları da kapsamaktadır.

4.1. MESLEKİ TANINIRLIK

Mesleki tanınırılık, bir Topluluk ülkesinde bazı yeterlikleri kazanarak o ülkede meslek icra hakkını elde eden bir kişinin, başka bir üye ülkede zorlukla karşılaşmadan mesleğini icra edebilmesi diye tanımlanabilir. Mesleki tanıma iki sınıfta toplanmıştır:

i. Yasal Mesleki Tanınırılık

Belli bir meslekte çalışabilme hakkı, genelde o ülkede verilen diploma(lara) sahip olunmasını gerektirmektedir. Bu durumda ev sahibi ülke dışarıda elde edilmiş yeterliklerin kendi koşullarını ne kadar sağladığını değerlendirmek isteyecektir. Bu istekten doğacak engelleri önlemek üzere AT tarafından direktifler yayınlanmış ve bütün düzenlenmiş meslekler (regulated professions) için mesleki tanınırılık hakkı kabul edilmiştir. Direktifte "diploma",

- bir üye ülkenin yetkili otorite (competent authority) tarafından kendi yasalarına, düzenlemelerine ve idari koşullarına göre verilmiş olan,
- diploma sahibinin bir üniversite veya yüksek öğrenim kurumunda, orta öğrenim sonrası en az üç yıllık bir programı ve gerekli mesleki eğitimi başarı ile tamamladığını gösteren,
- diploma sahibinin o ülkede meslek icra etmek üzere yeterliğini onaylayan

belge olarak,

"düzenlenmiş meslek" ise düzenlenmiş mesleki faaliyetleri kapsayan meslek olarak tanımlanmıştır. Düzenlenmiş mesleki faaliyet, doğrudan veya dolaylı olarak yasalara, düzenlemelere ve idari koşullara bağlı olarak diploma verilen, unvanları tanınan faaliyettir. Yukarıdaki koşulun sağlanmadığı durumda, eğer mesleğin yüksek standartlarını korumak amacı ile çalışan bir meslek kuruluşu bulunuyor ve bu kuruluş,

- üyelerine bir diploma veriyor,
- tanımladığı mesleki tutuma üyelerinin uymasını sağlıyor,
- üyelerine unvan kullanma hakkı veriyor veya bir diplomaya karşı gelen statülerden yararlanmalarını sağlıyor

ise, böyle bir meslek faaliyeti de düzenlenmiş faaliyet sayılmaktadır.

ii. Fıili Mesleki Tanınırlık

Ev sahibi ülkede bir mesleğin düzenlenmiş olmaması durumunda, o meslek için başka bir ülkeden alınmış yeterlik belgeleri sahipleri haksız rekabet ile karşılaşmaktadır. Buna karşı, ulusal eğitim programlarını topluluk içinde tanıtan enformasyon sistemleri ile değişik mesleklerin tanınırlığı sorunu çözümlenmeye çalışılmaktadır.

Avrupa Birliği'nin tek pazar ilkesi çerçevesinde AT Anlaşmasının 57. Maddesi uyarınca çıkarılan direktifler ile yasal mesleki tanınırlık bağlayıcı konuma getirilmiştir.

4.1.1. 1992 Yılı Öncesi Durum

89/48/EEC direktifi öncesinde özellikle sanayi işkollarının, esnaf işkollarının ve ticari faaliyetin AT içinde liberalleştiği görülmektedir. Profesyonellerin meslek deneyiminin ev sahibi ülkede tanınmasına bağlı olan bu liberalleşme;

- sanayi ve zanaat kollarında toptancı ve aracı ticareti (1964),
- sanayi ve zanaat (1964)
- perakendeci ticareti (1968),
- lokanta, bar ve otel hizmetleri (1968),
- gıda sanayii ve meşrubat üretimi (1968),
- kömür için toptancı ticareti (1970),
- toksik ürünlerin ticareti (1974),
- çeşitli faaliyetler (1975),
- seyyar faaliyetler (1975),
- sigorta ve borsa acentaları (1976),
- ulaşım acentaları (1982),

- berberler (1982)

ile ilgili olarak çıkarılan direktiflerle sağlanmıştır.

Daha karmaşık önlemlerin gerektiği ve mesleki eğitim başta olmak üzere bir dizi harmonizasyonun söz konusu olduğu meslekler (örneğin sağlık) için, işkolu başına iki tür direktif bulunmaktadır:

i. Eğitimi/yetişmeyi harmonize ve koordine etmek üzere çıkarılan koordinasyon direktifi: Bu direktif, diplomaların verilmesi ve karşılıklı tanınması için uyulacak niteliksel (program içeriği) ve niteliksel (eğitim yılı sayısı, ders sayısı) ölçütleri saptamaktadır. Koordinasyonun üç ana özelliği bulunmaktadır;

- minimallik: her üye ülkenin kendi diplomaları için fazladan koşulları bulursa bile, başka bir ülke diplomasını bu fazla koşulları aramaksızın tanıyacaktı.
- bağlayıcılık: eğitim ve öğrenim, direktifle belirtilen minimal koşullara uygun olmak zorundadır.
- esneklik: koordinasyon, üniversitelerin bağımsızlıklarına karışacak ölçüde eğitim ve öğrenimin ayrıntılarına girmeyecektir.

ii. Diplomaların otomatik olarak tanınırlığını sağlayan karşılıklı tanıma direktifi: Eğer bir diploma AT standartlarına uygun ise, içeriğine daha fazla girmek gerekmeyecektir.

İkinci grup direktifler, aşağıdaki meslekler için çıkarılmıştır:

- Sağlık hizmetleri: doktorlar (1979), hemşireler (1979), diş hekimleri (1979), Veterinerler (1978), ebeler (1983), eczacılar (1987).
- Karayolu yolcu ve mal taşımacılığı: çalışma ölçütleri (1974, 1977, 1988) işyeri açma izni (1979), hizmet sunma (1992).
- Avukatlık: değişik ülke avukatlarının mesleki işbirliği (1977) (bu alanda ulusal unvanlar tanınmakla birlikte diplomaların tanınması henüz tam olarak gerçekleşmemiştir).

4.1.2. 1992 Yılı Sonrası Durum

1992 yılından başlayarak geçerli olan 89/48/EEC direktifi, yukarıda açıklanan sektör direktiflerinden şu yönleri ile ayrılmaktadır:

i. Sektör direktiflerinin düşey yaklaşımı yerine yatay bir yaklaşım benimsenmiş ve genel tutulmuştur. En az üç yıllık bir eğitimi öngören ve özel direktiflerin konusu olmayan düzenlenmiş tüm faaliyetler için geçerlidir. O güne kadar çok sınırlı hakları olan öğretmenler, mühendisler, gözlükçüler, kinesiterapistler, ruhsatlı muhasebeciler, avukatlar vb., bu direktiften yararlananlar arasındadır.

ii. Direktif örnek bazında işlemektedir. Her üye ülke, sadece kendi vatandaşları için koyduğu koşullara bakarak göçmen adayın diplomasını incelemek ve eğitim ve yetişmesini değerlendirmekle yükümlüdür. Herhangi bir otomatik olarak kabul edilmiş diploma listesine izin vermeyen bu yaklaşımın iki ana kuralı vardır:

- Sistem, üye ülkeler arasındaki karşılıklı güvene ve eğitim-öğrenim düzeylerinin karşılaştırılabilir olduğu anlayışına dayanmaktadır. Bir üye ülkede çalışmak için uygun niteliklere sahip olan, diploması bulunan ve gerekli ek eğitimi almış olan profesyonellerin düzenlenmiş bir meslekte çalışmasına ev sahibi ülke tarafından engel olunamaz. Bunun için Avrupa Birliği içinden alınmış bir diplomaya sahip olunması veya üçüncü bir ülkeden alınmış diplomanın bir üye ülke tarafından tanınmış olması ve o ülkede üç yıllık mesleki tecrübe ile desteklenmiş olması yeterlidir.
- Eğitim ve yetişme sistemi değişik olan ülkeler söz konusu olduğunda, üye ülke açıkları kapatmak için bazı koşullar getirebilir;
 - eğer ders programları arasında bir yıldan çok fark var ise, fazladan meslek tecrübesi aranabilir. Bunun süresi, eksik olan eğitim süresinin iki katını aşamaz. Ehliyetli bir profesyonelin gözetiminde tamamlanacak eğitim süresi ise, eksik olan eğitim süresini aşamaz.
 - eğer ders içerikleri önemli ölçüde değişik ise, göçmen aday ya ehliyetli bir profesyonelin gözetiminde üç yıla kadar bir adaptasyon dönemi geçirmeyi kabul eder ya da eksik olan konuların bir bölümü veya tamamı için yetenek sınavına girer. Ulusal hukukun ayrıntılı olarak bilinmesi gereken hukuk işkollarında ve Konsey'in kabul ettiği bazı diğer mesleklerde, istisna olarak evsahibi ülke anılan seçimi kendisi yapabilir ve sınav koyabilir.

iii. Direktif usul yönünden,

- evsahibi ülkenin her başvuruyu dört ay içinde sonuçlandırma zorunluluğu,
- evsahibi ülke kararında gerekçelerin ve itiraz yollarının içerilmesi,
- genel sistemin benzer biçimde uygulanmasını denetlemek üzere, Konsey himayesinde üye ülkelerce atanmış bir koordinatörler grubu bulunması

koşullarını koymuştur.

4.1.3. Sektörel Uygulamalar

89/48/EEC direktifini izleyen 3.1.1994 tarihli Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde mesleki yeterliliğin karşılıklı olarak tanındığı iş kollarının ve onaylayan ülkelerin listesi yayınlanmıştır:

- Hukuk işkolları: avukatlar.
- Tıp işkolları: doktorlar, hemşireler, diş hekimleri, veterinerler, ebeler, eczacılar.
- Mimarlık.
- Ticaret ve araçlar: toptancılar; ticaret, sanayi ve el işçiliği araçları; serbest çalışan perakendeciler; serbest çalışan kömür ticareti toptancıları veya araçları; toksik ürünlerin ticareti ve dağıtımı; seyyar faaliyetler; serbest çalışan ticaret acentaları.
- Sanayi ve zanaat: imalat ve proses sanayileri; madencilik ve taş ocakları; elektrik, gaz ve temizlik hizmetleri; gıda imalatı ve meşrubat sanayicileri; petrol ve doğal gaz arayıcılığı.
- Ulaşımaya ait hizmetler.
- Film sanayii.
- Diğer sektörler (emlakçılık vs. ticari hizmetler, lokantacılık vb. kişiye yönelik hizmetler, çeşitli faaliyetler, berberlik).
- Tarım.
- Diğerleri.

Yukarıdaki işkolları arasında mühendislik dalları bulunmamaktadır. Direktif sektör listelerinde mühendisliğe atıf bulunmaması iki yoldan açıklanabilir;

- her biri güçlü örgütlere ve köklü geleneklere sahip olan ulusal mühendislik mesleği kuruluşları arasında "Avrupa Mühendisi" için görüş ortaklığı ve harmonizasyon henüz sonuçlanmamıştır,
- mühendislik mesleklerinin Topluluk içinde tanınması ve profesyonellerin istihdamı acil bir sorun değildir.

4.2. MÜHENDİSLİK AKREDİTASYONU

Mühendislik meslekleri ile ilgili kalite değerlendirmesi uygulamalarının bir Avrupa sistemine oturtulmasında görev alması beklenen kuruluşlar arasında Avrupa Ulusal Mühendis Örgütleri Federasyonu (FEANI) de bulunmaktadır. Ama bu hizmet halen ulusal sistemler tabanında yürütülmektedir.

İngiltere'de, mesleğin kalite denetiminde akreditasyon kurumları olarak söz sahibi olan İngiliz Mühendis Odaları, Konsey'ce mesleğin düzenlenmişliğini garanti ettiği onaylanmış Avrupa meslek kuruluşları arasındadır.

Üniversite sistemimizin yapılanmasına örnek alınan Alman eğitim sisteminde, bu çalışmada tanımlandığı anlamda bir yükseköğretim kalite değerlendirmesi henüz bulunmamaktadır. Mühendislik diplomasının sağladığı yetkiler değişik yasalarla tanınmıştır. Alman Mühendis Odaları, devlet ile gayri resmi fakat yakın ilişkiler içinde (danışmanlık vb.) çalışmaktadır. Mesleğin tanımlandığı yasalar dışında, ücret ve memuriyet kanunları, inşaat kanunu, çevre koruma kanunu vb. düzenlemeler bulunmaktadır.

Gene ulusal sistemimizin etkilendiği Fransa'da ise, Fransız Mühendisleri ve Bilimcileri Ulusal Konseyi, bu toplumu yönetime karşı temsil etmektedir. Hükümete bağlı olmayan Ulusal Konsey, bir kamu hizmeti kurumu olarak tanınmıştır. Bu ülkede,

- Mühendislik Unvanları Komisyonu (CTI) tarafından akreditasyon verilmekte ve CTI'nın 32 üyesi, Araştırma ve Yükseköğretim Bakanlığı'na atanmaktadır,
- bir mühendislik okulundan alınan ehliyetli mühendis unvanı yasalar ile korunmuştur.

Akreditasyon konusunda köklü bir geleneği sürdürmeleri nedeni ile İngiliz Mühendis Odaları akreditasyon sistemi aşağıda özetlenmiştir (ayrıca Ref. 23'e bakınız).

4.2.1. Akademik Programların Akreditasyonu

i. Programlarda şu genel nitelikler aranır:

- Programların açıkça tanımlanmış ve ulaşılabilir amaçları bulunmalıdır.
- Müfredat, öğrencilerin ilgili diğer disiplinleri tanımalarına izin vermelidir.
- Kuram ve uygulamanın tümleşmesi temel bir gereksinimdir. Özellikle proje çalışmalarının denetimi ve değerlendirilmesinde sanayi ile işbirliği yapılmalıdır.
- Programlar, mezunların mühendisliğin sosyal ve idari yönlerini takdir etmesine yardımcı olmalı, zaman ve maliyetlerin etkin yönetimi ile mühendislerin topluma karşı sorumlulukları konusunda bilinçlendirmelidir.

- İmtiyazlı Mühendis (Chartered Engineer) adayının sahip olması gereken tasarım ve imalat kavramları, yasal mevzuat bilgisi ve mühendislik problemleri ile başedebilecek bir güven verilmelidir.
- Öğrencilerin başarı değerlendirmesi, hem öğrencinin potansiyelinin hem de sanayi açısından olası performansın göstergesi olmalıdır.
- Programlar üstün nitelikli öğrencileri çekebilmeli, öğrenci grupları arasındaki farklar ilk sınıflarda giderilmeli, son aşamalarda ise eğitim ve mesleki etkinliklerin arasında köprü görevi yapan projeler ile kişisel girişim ve karar verme öğeleri işlenmelidir.

ii. Aranılan özel nitelikler ise programın şu konularını kapsar:

- Öğrenci kalitesi.
- Personel kalitesi.
- Ders kalitesi (hedefler ve felsefe, yapı ve içerik)

iii. Bunların dışında,

- başarının değerlendirilmesi,
- sanayi ile tanışıklık,
- kurumun öğrenciye sağladığı ortam ve olanaklar

değerlendirmenin diğer ana başlıklarını oluşturur.

iv. Akreditasyon süreci,

- ilgili programı yürüten bölümün başvurusu ile başlar ve bölüm gerekli belgeleri Oda'ya iletir,
- bu belgeler ön incelemeye alınır, akademik toplumun ve sanayinin dengeli olarak temsil edildiği bir akreditasyon jürisi (panel) kurulur,
- jüri kurumu yerinde ziyaret eder, akademik personel ile programların amaçlarından öğrenci kabulüne kadar geniş bir alanda görüşmeler yapar,
- jüri seçilmiş öğrenci grupları ile görüşür,
- jüri ziyaretin sonunda personel ile bir daha görüşerek ilk izlenimlerini aktarır,
- ziyaret sonrası ayrıntılı bir rapor hazırlanır. Akreditasyon için jüri önerisini içeren bu rapor Oda'nın akreditasyon komitesine sunulur. Gizli tutulan rapor üzerinde komitece varılan karar Yeterlik Kurulu'na iletilir,
- akreditasyon kararı, yapıcı eleştirilerle birlikte kuruma gönderilir,
- akreditasyon en çok beş yıllık bir dönem için verilir. Özel zayıflıkların giderilmesi için kısa dönemli akreditasyon uygulanabilir,
- kararın olumsuz çıkması durumunda, iyileştirme çabalarına olanak tanımak ve mezuniyet aşamasındaki öğrencileri korumak üzere kuruma iki yıllık bir müllet tanınır. Bu dönemin sonunda ikinci bir ziyaret yapılır,
- akredite edilmiş dersler, yıllık bültenlerde yayınlanır.

4.2.2. İşyeri Eğitim Programlarının Akreditasyonu

İşyerlerinin, işyeri eğitimine/yetiştirmeye ilgilenmeleri gereken temel ve yaşamsal bir olay olarak bakmaları beklenmektedir.

i. İşyeri eğitiminin amaçları,

- adaylara geniş bir mühendislik ve işyeri örgütlenmesi bilgisi vermek.
- mevcut pratik ve analitik teknikleri en iyi biçimde kullanmalarını sağlamak,
- mühendislik projelerini üstlenebilecek, bu projelerin içerdiği teknik, yönetsel, yasal, güvenlik, ekonomik, mali, ticari ve sosyal etmenleri değerlendirebilecek formasyonu vermektir.

Oda, işyeri eğitiminden adayların,

- imtiyazlı mühendis davranışını sergilemelerini,
- işyerinde gerekli standartlar için uygun önlemleri alabilmelerini,
- işyeri ilişkilerinde ve topluma karşı sorumluluk taşımalarını,
- kuramsal bilgilerini mesleklerinde uygulayabilmelerini,
- endüstriyel ilişkilerin önemini takdir edebilmelerini,
- başka görüşleri anlayabilmeleri ve kuruluş içinde her düzeyde tutarlı ilişkiler kurabilmelerini,
- bir endüstriyel kuruluşu etkileyen ekonomik, insangücü, işletme, bakım, malzeme ve çevre üzerine iş bilgisine sahip olmalarını,
- iyi bir mühendislik pratiğine ve liderlik yeteneğine olan gereksinmeyi takdir edebilmelerini

bekler.

ii. Programın aranan özellikleri;

- üst düzey yönetim desteği,
- profesyonel mühendis oluşumuna katkı,
- amacı belli olan etkinlikler,
- imtiyazlı mühendis için mesleki eğitim ortamı,
- adayın gelişme sicili,
- programın tasarımı, denetimi ve denetlenmesine olan profesyonel mühendis katkısı,
- tecrübeli imtiyazlı mühendislerce yönlendirilen bir danışmanlık sistemi,
- danışmanların eğitimi ve standartlarının denetimi,
- başarı değerlendirme sistemi,
- yeterli kadro ve kaynak

konularını kapsamaktadır.

iii. Akreditasyon süreci,

- başvuru,
- akreditasyon jürisinin oluşturulması,
- işyeri ziyareti,
- sonuç raporunun hazırlanması

aşamalarından oluşur. Akreditasyon süresi beş yıl olup, daha kısa süreli akreditasyonlar da mümkündür.

Akreditasyonun bir amacı da, yeni mezunların uygun yetiştirme olanaklarına sahip işyerlerini seçmelerine yardımcı olmak olduğundan, akredite edilmiş yetiştirme programları düzenli olarak ilan edilir.

4.3. AKADEMİK TANINIRLIK

Diplomaların veya öğrenim sürelerinin akademik olarak tanınması, bir ülkede başlamış öğrenimin başka birinde tamamlanıp diplomanın ikinci ülkeden alınabilmesi, bir ülkede alınan derslerin başka birinde akademik programa saydırılması (hatta bu serbestliğin lisansüstü çalışmaları da kapsamı), birbirinden oldukça değişik olan ulusal eğitim sistemlerinin tümleştirilmesi gibi zor bir sorunla ilgilidir. Bu nedenle akademik tanıma, mesleki tanıma gibi tüm eğitim konularını kapsayan bir tek pazar mantığı ile ele alınamaz. Burada amaç, AT Anlaşması'nın 126. Maddesi'nde de belirtildiği gibi, ulusal kimlikler korunurken ulusal eğitim sistemlerine Avrupa boyutunu vermektir (bu yaklaşım ile, eğitim yerine çalışma alanlarını karşılaştıran mesleki tanıma yaklaşımı arasındaki farka dikkat edilmelidir). Akademik tanınırılık genelde iki sınıfa ayrılmaktadır.

i. Birikimli Akademik Tanınırılık

Geleneksel öğrenci dolaşımı olan bu sistemde, bir ülkede öğrenimini tamamlayan ve diplomasını alan öğrenci diplomanın yeterliğini kabul eden başka bir ülkede daha ileri bir öğrenime başlamaktadır.

ii. Saydırmalı Akademik Tanınırılık

Bu sistemde, bir ülkede programına kaydolan öğrenci, bazı derslerini başka bir ülkede almakta ve dışarıda geçirdiği süre kendi programına sayılmaktadır. Akademik tanınırılık konusu, diğer bölümlerde de (Bölümler 2,3 ve 5) kapsanmıştır.

4.4. MESLEKİ VE AKADEMİK TANINIRLIKLARIN ORTAK NOKTALARI

Her iki tanınırılığı birlikte ele almaya olanak tanıyan birçok nokta bulunmaktadır;

1. iki tanınırılık da, serbest dolaşım hakkının kullanabilmesi için gereklidir,
2. meslek amaçlı yeterlik tanınırılığı uygulamada yükseköğretimin değerlendirilmesi ile yakından ilgilidir,
3. sürekli öğrenimin gündeme geldiği bilgi toplumunda, meslek faaliyeti ile yeni becerilerin kazanılmasına yönelik ve değişik yaşlarda başvuru öğrenim faaliyeti arasındaki ayrım azalmaktadır,
4. bir profesyonel, değişik dönemlerinde akademik tanınırılık ile mesleki tanınırılıktan birine ihtiyaç duyulabilir veya o tanınırılığı kullanmak isteyebilir,
5. birikimli akademik tanınırılık ile yasal mesleki tanınırılık idari yönden farklı tabanlara sahip olmakla birlikte, diploma-istihdam ilişkisi açısından benzeşmektedir. Bu bağlamda, akademik tanınırılıktan sorumlu makamın zaman zaman mesleki tanınırılığa da baktığı görülmektedir.

5. DÜZENLEME, KOORDİNASYON VE MESLEKİ EĞİTİM İÇİN AVRUPA PROGRAMLARI

Avrupa Birliği ülkelerindeki değişik kalite değerlendirme sistemlerinin uyumlu duruma getirilmesi; eğitim kalitesinin yaygınlaştırılması; öğrenci, çalışan, öğretmen ve araştırmacı dolaşımının desteklenmesi için bir dizi çerçeve program uygulanmaktadır.

Mesleki eğitim ile ilgili COM(91)397 sayılı Komisyon momevandumu (Ref. 9), mesleki eğitimin yeni Avrupa hedeflerini, varılan sonuçları ve gelecek politikaları için önerileri içermektedir. Eğitim ve yetiştirme politikalarının esneklik ve yenileme için daha yüksek kapasiteler sağlanması, "fiziki olmayan (intangible) sermaye"nin (insan sermayesi) geliştirilmesi açısından çok önemli sayılmaktadır. Bu kaynağın geliştirilmesi dolaşım, mübadele ve işbirliğine bağlıdır.

Avrupa Birliği 'nin karşı karşıya bulunduğu ekonomik ve sosyal zorluklar, çalışanların meslek becerilerinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, eğitim ve yetiştirme alanlarında yürürlüğe konan Avrupa projeleri ile bir "Avrupa yetiştirme ve yeterlilik alanı" kurulmaya başlanmıştır. Eğitim ve yetiştirme için,

- mevcut politikaların koordinasyonu,
- girişimlerin yakınlaşması (ortak hedefler),
- ulusaşırı işbirliği

ilkelerinden hareket edilmektedir. 1990'lar için yeni Topluluk hedefleri,

- yetiştirmeye ayrılan yatırımın artması,
- derslerin kalitesinin artması,
- mesleki eğitime girişte eşitliğin sağlanması (açıklık)

olarak saptanmıştır.

Mesleki eğitim/yetiştirme yeterliklerinin karşılaştırılabilirliği 85/368/EEC sayılı Konsey direktifi (Ref. 16) ile düzenlenmiş, bu direktife daha sonra eklemeler yapılmıştır.

5.1. YÜKSEKÖĞRETİMİ GELİŞTİRME PROGRAMLARI

LINGUA

Yabancı dil bilgisi, kişilerin ve taşınabilir malların serbest dolaşımının sağlanmasında kritik önem taşıırken, üye ülkeler arasında kültürel, ekonomik, teknik ve bilimsel işbirliği faaliyetlerinin düzenlenmesinde anahtar bir rol üstlenmektedir. 1976'dan bu yana üye ülkeler ve Avrupa Topluluğu Komisyonu, hazırladıkları işbirliği faaliyetleri arasında dil eğitiminin geliştirilmesi konusuna öncelikli bir önem vermişlerdir. Haziran 1984'te, üye ülkeler çalışmalarına yeni bir ivme kazandırarak, zorunlu eğitimin tamamlanmasından önce yabancı dil eğitiminin geliştirilmesi ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinin desteklenmesi önlemlerini almışlardır.

Komisyon'un bu alanda katkısı, çalışma gezileri organize etmek ve yabancı dil eğitim metotları konusunda periyodik toplantılar düzenlemektir. Avrupa Topluluğu eğitim-bilgi ağı olan EURYDICE ise bilgi değişiminden sorumludur.

Bu başlangıç faaliyetlerini, LINGUA programına temel oluşturan hazırlık çalışmaları olarak kabul edebiliriz.

Program, Komisyonun 28 Temmuz 1989 tarihli kararına uyarlanan ve başlıca amacı topluluk vatandaşlarının daha fazla ve daha kaliteli yabancı dil öğrenimi görmeleri esasına yöneliktir. Programın üstlendiği amaçlardan biri de, yabancı dil eğitimi ilgilendiren tüm alanlarda yapılabilecek yenilikler için bir katalizör olarak hareket ederek belirlenen projelerin desteklenmesinin önemini vurgulamaktır. Karara göre yabancı dil eğitimi, pratik yabancı dil bilgisi kazanılmasına yol açacak, topluluk içinde iletişimin geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

ERASMUS

Topluluk 1976'dan bu yana bir başka üye ülkede yapılan eğitim dönemi ile diplomaların karşılıklı tanınması konusunda üyesi ülkeleri teşvik etme çabasıdadır. Bu arada Topluluk, başka ülkede kazanılan yeteneklerin, aradaki engeller kaldırılmadığı sürece öğrenciler için gerçek bir fayda sağlayamayacağı konusunda da hemfikirdir.

1976 ve 1986 yılları arasında, farklı üye ülkeler üniversiteleri arasında doğrudan ilişkileri ve akademik personel ile öğrencilerin karşılıklı değişimi yoluyla işbirliğini güçlendirmeyi amaçlayan "ortak çalışma programları" için mali destek sağlanmıştır. Bu on yıl süresince üniversiteler arasındaki işbirliği sayesinde kazanılan tecrübe, ERASMUS programına temel oluşturmuştur.

14 Mayıs 1987 tarihinde 12 ülke Eğitim Bakanları öğrenci mobilitesinin artırılması konusunda topluluğun göstereceği faaliyet hakkında ortak bir görüş birliğine vardılar. Öğretmen ve öğrencilerin bir üniversite ağı içinde, kurslardan da yararlanarak, daha geniş ölçüde dolaşabilmeleri amacıyla başlangıç bütçesi olarak 85 milyon ECU ayrıldı. Bu bütçe 1990-94 arasını kapsayan ikinci dönem için 192 milyon ECU'ya yükseltilmiştir. Konsey 15 Haziran 1987'de projeyi kabul etmesine rağmen, 14 Mayıs 1987 tarihli projenin başlatılmasında önemli bir tarih olarak kayıtlara geçmiştir. ERASMUS projesi, Avrupa gençliği için umut taşıyan bir program konumundadır.

COMETT

Komisyonun 24 Temmuz 1986 tarihli kararıyla uygulamaya koyulan COMETT, ileri teknoloji eğitiminin desteklenmesi ve insan kaynaklarının geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla düzenlenmiş olup, Avrupa üniversite-sanayi işbirliğine yönelik ilk geniş çaplı programı konumundadır. Program, Avrupa Topluluğu'nun yeni rekabet gücüne kavuşabilmesi için teknolojik temelini geliştirmesi bilincine varması sonucu ortaya çıkmıştır. COMETT programının temel amacı gelişmiş teknolojide staj uygulamalarının artırılıp iyileştirilmesi, yüksek nitelikli insan kaynaklarının yetiştirilip geliştirilmesi ve Avrupa endüstrisinin rekabet gücünün artırılmasıdır. Bu temel amacı destekleyici nitelikteki alt amaçları şunlardır:

- teknoloji alanında başlangıç ve hizmet içi stajlarına ilişkin üniversite ve işletmeler arasında işbirliğine bir Avrupa boyutu kazandırmak,
- üniversite ve işletmeler arasında bir ağ kurulması ve öğrencilerin işletmelerdeki stajlarının da yardımıyla eğitim programlarının ortak gelişimini güçlendirmek amacıyla tecrübe değişimini ve topluluk düzeyinde kaynakların en iyi kullanımını sağlamak,

- ilgili otoritelerin yardımıyla yerel, bölgesel ve ulusal düzeylerde eğitim ihtiyaçlarının karşılanma derecesini artırarak topluluğun dengeli ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmak,
- üye ülkelerde ve topluluk düzeyinde mevcut eğitim düzenlemeleri arasında öncelikleri belirleyerek ve kadın ve erkek arasında fırsatla eşitliğini artırarak teknolojik ve sosyal değişiklikleri karşılayacak eğitim düzeyini geliştirmek,
- yüksek teknoloji ile araştırma ve geliştirmedeki en son yeniliklere ulaşmak için sistemleri ve staj programlarını düzenlemek.

PETRA

Zorunlu eğitimin bitimi ile yetişkin ve çalışma hayatının başlangıcı arasını kapsayan 14-18 yaşları arasındaki gençler, sorumluluk ve finansal bağımsızlıklarının olmadığı uzun bir geçiş dönemi ile karşı karşıya kalmaktadırlar. 1975 ve 1985 yılları arasında meydana gelen işsizlik artışı, gençlerin iş olanaklarını sınırlayarak bu durumu daha da zorlaştırmıştır. Okul yaşamları boyunca gençlerin başarı ölçütü, kazandıkları mesleki niteliklerin iş piyasasının ihtiyaçlarına uygunluğu ve temel mesleki eğitimin ardından sunulan iş garantisinin derecesi gibi konuların bütünü PETRA programının oluşumuna zemin hazırlamıştır. 1976 Aralığında gençlerin okuldan olgunluk çağına ve çalışma hayatına geçişine yönelik pilot projeleri içeren Topluluk programı Komisyona sunuldu. Çözüm önerisi, bu alanda ortaya çıkan engelleri ve olası çözümleri kapsıyordu.

1983-1987 yılları arasında yayınlanan ikinci program gençlerin mesleki nitelikleri kazanabilmeleri için teşvik edilmesi, çalışma hayatı hakkında genel bir anlayış kazanmalarını sağlayarak girişimcilik ruhu ve yaratıcılıklarının geliştirilmesi şeklinde sıralanabilecek önceki program ile yaklaşık aynı amaçları taşımaktaydı. Her iki program da eğitimin tüm birimleri arasındaki yakın işbirliğinin ve endüstri ile kurulabilecek yakın ilişkilerin önemini vurgulamaktadır. Tasarlanan pilot projelerde ise üye ülkelerdeki gençlerin mesleki eğitimlerinin yeniden organize edilmesi ve büyük reformların yapılmasına öncelik verilmiştir. İtalya, İspanya ve Portekiz teknik eğitimlerinde reform yaparken, Danimarka ve Hollanda eğitim standartlarını yükseltme, bazı mesleki eğitim programlarının süresini uzatma şeklinde önlemler almışlardır.

FORCE

Mesleki eğitim, hem firma hem de bölge açısından bireye yapılan en önemli yatırımlardan biridir. Mesleki eğitime tüm sektörlerde ihtiyaç duyulmakla birlikte yeniden yapılanmaya giden sektörlerde bu ihtiyaç daha acil ve daha yoğun bir çaba gerektirir. Topluluk teknoloji ve endüstri alanında meydana gelen yeniliklere uyum sağlayabilmek ve başlangıç mesleki eğitim sistemlerinin sağlayamadığı yeni niteliklere duyulan ihtiyacı gidermek amacıyla mesleki eğitim alanındaki programların bir devamı olarak sürekli eğitim konusunda önemli adımlar atmalıdır. Gelişmiş mesleki eğitime duyulan bu ihtiyaç, 1990 yılında FORCE programının uygulanmasına yol açmıştır. FORCE, Avrupa Birliği'nde sürekli mesleki eğitimin sayı ve nitelik olarak geliştirilmesine yönelik Topluluk faaliyet programıdır. Daha spesifik olarak, işgörenlerin yeteneklerinin ve firmaların rekabet güçlerinin geliştirilmesine yardımcı olur.

FORCE programı hakkındaki Konsey kararı 19 Mayıs 1990 tarihinde alınmış ve 1 Ocak 1991 tarihinde 4 yıllık bir süre için uygulanmaya konulmuştur. Programın temel amacı, işletmelerde çalışanlara yönelik sürekli mesleki stajın nitelik ve kalitesini artırmaktır. Bu ana amacı destekler nitelikteki alt amaçlar şu şekilde sıralanabilir:

- sürekli mesleki eğitime yönelik çaba ve yatırımların teşvik edilmesi,
- sürekli mesleki eğitime yönelik eğitim yatırımlarının yetersiz olduğu sektör ve bölgelerde iyi uygulama imkânının tanınması ve teşvik edilmesi,
- bilgi ve tecrübe değişimi ile eğitim projelerinin desteklenmesi konularında, İç Pazar'ın tamamlanmasının olası sonuçlarının dikkate alınması,
- iş piyasasındaki değişiklikler karşısında sürekli mesleki eğitimin mekanizması ve kapasitesinin etkinliğine katkıda bulunulması.

Projenin öncelikli amacı, özellikle sürekli mesleki eğitim imkânlarının yeterli olmadığı bölgelerde parttime ya da mevsimlik tüm işçilerin sürekli mesleki eğitimlerinin sağlanmasıdır. Bu projeler ortaya çıkabilecek ekonomik, teknolojik ve sosyal değişikliklerin yaratabileceği tüm ihtiyaçları karşılayacaktır.

TEMPUS

Avrupa Birliği, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinde meydana gelen ekonomik ve politik değişiklikleri büyük bir dikkat ve ilgi ile izlemektedir. Yükseköğretimde işbirliğini geliştirici önlemler olarak bu ülkelere yardım etmek, topluluk faaliyet programının ana esaslarından biridir. Üniversite öğrenimi için Avrupa'da serbest dolaşım programı olan TEMPUS, serbest dolaşım ve işbirliği programları aracılığı ile Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin üniversite öğretim sistemlerini geliştirmek ve yeniden yapılanmasına yardım etmek, bu sistemlerin Topluluk içindeki eş sistemlerle bütünleşmesini ve işbirliğini teşvik etmek amacıyla yöneliktir. Eğitim konseyinin 7 Mayıs 1990 tarihli kararıyla uygulamaya koyulan programa 29 Nisan 1993'te ikinci bir 4 yıllık dönem eklenerek uzatılmıştır. 1 Ocak 1994'ten itibaren TACIS başlığı altında anılan program, işbirliği için ekonomik reform ve iyileştirme önlemlerini kapsamaktadır. Program Erasmus, Lingua ve Comett esas alınarak hazırlanmıştır.

TEMPUS'un, destek verdiği alanlar,

- mevcut üniversitelerin yapısının değiştirilmesi, yeni üniversitelerin kurulması, altyapının iyileştirilmesi sağlanarak üniversite öğretiminin yapısal olarak değiştirilmesi,
- sürekli ve hizmet-içi programlar, kısa süreli yoğun kurslar ve uzaktan öğretim sistemlerinin geliştirilmesi ile öğretim programlarının geliştirilmesinin sağlanması,
- öğretim üyeleri ve öğrencilerin serbest dolaşımının planlanması ve örgütlenmesi.

TEMPUS programının PHARE olarak adlandırılan bölümü Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin ekonomik ve sosyal bakımdan yeniden yapılanması amacıyla yönelik iken, TACIS başlığı altındaki bölümü Sovyetler Birliği'nin yeni bağımsız olmuş devletleri için ekonomik reform ve iyileştirme önlemlerini kapsamaktadır.

EUROTECNET

Eurotecnet, Topluluk düzeyinde teknolojik değişikliklerin bir sonucu olarak mesleki eğitim alanındaki gelişmelere yönelik faaliyet programıdır. Programın başlangıcı 1983'e dayanmakta olup, Konsey 1980'ler için bir mesleki eğitim programı kurmuş ve 3 yıllık bir hazırlık dönemi geçirmiştir. 1990'dan beri ise, teknolojik değişikliklerin nitelikler ve mesleki eğitim metodoloji üzerindeki etkilerine yönelik formal bir program haline gelmiştir.

Eurotecnet programının amacı, teknoloji alanında meydana gelen gelişmeleri izlemek, değerlendirmek ve bu değişimlerin istihdam, işgücü ve nitelikler üzerindeki etkilerini dikkate alabilmek amacı ile başlangıç ve sürekli mesleki eğitim alanında yenilikçiliği ve araştırmaları teşvik etmektir.

AVRUPA İÇİN GENÇLİK (YOUTH FOR EUROPE)

Topluluğun gençlik politikası "Vatandaşlar Avrupası"nın oluşturulmasında kritik etmenlerden biridir. Gençlere başarılı bir gelecek sağlayabilmek amacıyla AT, gençlere yönelik iki değişim programını uygulamaya koymuştur. Genç İşçi Değişim Programı ve Konseyin 16 Haziran 1988 tarihli kararına dayanan Avrupa için Gençlik Programı, topluluk içinde, yaşayan yaşları 15-25 yaşları arasında olan ve ortaöğretim ve mesleki eğitimde başarılı olan gençlerin karşılıklı değişimini sağlamak, bu gençleri ortak kültürel, sosyal ve diğer biraraya getirerek Avrupalılık ruhunu geliştirebilmek amaçlarını taşımaktadır.

En az bir hafta sürmesi gereken toplantılar, farklı iktisadi ve kültürel kökenli gençleri, ev sahibi ülkedeki hayat hakkında doğrudan doğruya bilgi kazanabilmeleri, tek ve aynı Avrupa bölgesine ait oldukları bilincine varabilmeleri için biraraya getirmektedir. Program, daha önce gençlere yönelik hazırlanan projelere bir ek durumundadır. Avrupa için Gençlik gençlere daha önceki programlarla sağlanamamış imkânları sağlayan ve uluslararası değişimlere yönelik, oldukça esnek ve değişikliklere son derece açık bir program durumundadır.

5.2. EĞİTİMCİLERİN DOLAŞIMI VE EĞİTİM BİLGİ AĞLARI

EURYDICE

Topluluk içinde her üye ülkenin eğitim sistemlerinin geleneksel bir nitelik taşıması, diploma ve sertifikaların alınışında ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ayrıca yükseköğretime giriş imkânı tanıyan niteliklerde ülkeler arasında farklılık görülmektedir. Yükseköğretime yönelik öğrenci mobilitesi arttıkça tüm ülkelerde niteliklerin tanınması sorunu kendini göstermektedir. İşte EURYDICE, eğitim sistemleri ile ulusal ve topluluk düzeyinde eğitim politikalarına ilişkin bilgi değişimini teşvik ederek üye ülkeler arasında karşılıklı anlaşım ve yakın işbirliğine katkıda bulunur.

1976 yılında, Konsey ve Eğitim Bakanları eğitim alanında aldıkları ilk faaliyet programında, bilgi ve tecrübe değişimine yönelik bir ön hazırlık yapmışlardır. 1980 yılında uygulamaya geçen EURYDICE ağı, üye ülkelerde yerleşmiş bulunan ya da onlarla yakın işbirliği içinde çalışan tüm birimleri kapsamaktadır. 1 Ocak 1994'ten itibaren 5 EFTA/EEA ülkesinin eğitim bilgi ağı içinde yer almasıyla toplam ulusal ünitelerin sayısı 20'ye yükselmiştir. Komisyon tarafından kurulan Avrupa ünitesi eğitim servis ve faaliyetlerinin koordine edilmesi, değişimlerin düzenlenmesi, eğitim sistemleri konusunda temel dokümanların sağlanması ve ortak ilgi duyulan konular hakkında karşılaştırmak, analiz yapılması gibi faaliyetlerden sorumludur. Brüksel'deki merkez Avrupa ünitesi ve Topluluğun her üyesindeki ulusal üniteler aracılığı ile bilginin tüm Topluluk geneline dağılımı sağlanmaktadır. Ayrıca Komisyon, EURYDICE ünitelerinin temsilcilerinin katılımıyla periyodik toplantılar düzenleyerek teknik işbirliğini organize etmektedir.

EURYDICE ağı temel eğitim, okul yılı, öğretim üyeleri, yabancı dil eğitimi, göçmen çocukların eğitimi ve eğitimde Avrupa boyutu, yükseköğretim, yükseköğretim öğrencileri için finansal destek, fiziksel özürü öğrencilerin eğitimi, eğitim ve teknolojik gelişim gibi

konularda bilgi sağlamaktadır. EURYDICE dokümanlarının çoğu, sürekli gözden geçirilerek güncelleştirilir.

EURYDICE bilgiyi soru-cevap şeklinde toplar ve veri tabanı yaratır. Bu da eğitimden sorumlu kişilere, üye ülkelerin eğitim sistemleri hakkında güncel veri sağlar. Böylece EURYDICE, üye ülkeler ve Topluluğun yapısı, sistemleri, eğitim alanındaki gelişmeler, hem kalite hem de sayı bakımından yeni ihtiyaçları karşılayabilecek daha iyi seviyedeki bir sistemin geliştirilmesi, bilgi ağının faaliyetleri hakkında üye ülkelerin bilgilendirilmesi gibi konularda önemli bir bilgi kaynağıdır. Komisyon'un Ocak 1994 tarihli kararına dayanan SOCRATES programı, gelecekte EURYDICE'in görevlerini yüklenerek gelişimini sağlayacaktır. Bu alanda gelecekteki faaliyetler arasında eğitim sistemleri ve politikaları konusunda bilginin güçlendirilmesi yenilikler yapılması, eğitim araştırmaları gibi faaliyetler yer almaktadır.

ARION

EURYDICE bilgi ağı konusundaki çalışmalara ilave olarak ARION, üye ülkelerde eğitimden sorumlu uzmanları ve ilgililerin diğer Topluluk üyesi ülkelerdeki eğitim politika ve sistemlerindeki değişiklikleri takip edebilmesini ve bilgilerini artırabilmesini amaçlar. Bu sayede uzmanlar, kendi ülkelerinde oluşturulacak eğitim politika ve sistemlerine daha fazla katkıda bulunabileceklerdir. Program bir haftalık geziler için üye ülkelere belirlenen 850 kişiye araştırma bursları sağlamaktadır. Araştırma gezileri eğitim ve eğitimsel değerler, eğitimdeki ana faktörler, eğitim ve eğitim yardımı gibi ana konular üzerinde yoğunlaşmaktadır. Programın yapısı, Topluluk ve üye ülkeler seviyesinde ihtiyaçların karşılanması ve önceliklerin belirlenmesini kolay hale getirmektedir. Araştırma gezileri eğitimin birçok alanı ile ilgilidir. Pimdiye kadar 5000'in üzerinde eğitim uzmanı, üye ülkelerdeki eğitim politikası değişikliklerini bu ağ sayesinde takip edebilecek imkâna sahip olmuştur.

5.3. MESLEKİ EĞİTİM VE DİPLOMALARIN DENKLİĞİ KONUSUNDAKİ UYGULAMALAR

CEDEFOP (Avrupa Mesleki Eğitim Araştırma Merkezi)

Konsey, 10 Pubat 1976 tarihli kararıyla CEDEFOP'un kurulmasına karar vererek bu merkeze topluluk seviyesinde mesleki eğitimin geliştirilmesi görevini vermiştir. CEDEFOP'un üçlü organizasyonel yapısı alışılmışın dışındadır. Çalışma programı, faaliyetler hakkında yıllık rapor ve bütçe konularında faaliyet gösteren yönetim kurulu, Komisyon temsilcileri, işçi ve işveren örgütleri temsilcileri ve hükümet yetkililerini kapsamaktadır. CEDEFOP'un üç ana görevi, bilgi, araştırma ve danışmanlıktır:

Bilgi: CEDEFOP'un görevleri arasında merkezi bir öneme sahiptir. Mesleki eğitim konusunda her türlü bilginin toplanmasını ve üye ülkelere dağıtılmasını sağlamakta ve üye ülkeler ağı ile, dokümanları ve bibliyografik bilgi bankasını sürekli olarak güncelleştirmektedir. Ayrıca araştırma raporları, el kitapları ve periyodik yayınlar içeren çok sayıda yayın dağıtmaktadır.

Araştırma: Topluluğun araştırma ve geliştirme merkezi olarak CEDEFOP, üye ülkelerde mesleki eğitimin teşviki, geliştirilmesi ve uygulanmasına ilişkin araştırmalara destek sağlamaktadır.

Danışmanlık: CEDEFOP ayrıca Topluluğun danışman kuruluşu olarak mesleki eğitim problemlerinin çözümüne, birey ve organizasyonlar arasında toplantılar düzenleyerek girişimcilere imkânlar tanınmasına yardımcı olur.

Topluluk üyesi ülkelerde mesleki eğitim sistemleri konusunda yapılan karşılaştırmalı çalışmalar, sistemler arasında oldukça büyük farklılıkların bulunduğunu, her birinin kendi ekonomik, sosyal ve politik çerçevesinde biçimlendiğini göstermiştir. Bu anda var olan sistemlerin ortaya çıkışı için birbirinden oldukça farklıdır. Buna rağmen karşılaşılan problemlerde benzerlikler görülür. Son zamanlarda üye ülkeler arasındaki tartışmalar aşağıdaki konular üzerinde yoğunlaşmaktadır:

- mesleki eğitim ve genel eğitim arasındaki ilişki,
- yetişkin iş gücünün yetenek seviyesinin yükseltilmesi,
- işsizlik, özellikle uzun dönem işsizlik için önlemler,
- eğitime uluslararası ve Avrupa boyutunun kazandırılması.

Tartışmalar sonucunda, belirlenen amaçların başarılmasında yaklaşık ayrı tür önlemler ileri sürülmüştür. Örneğin kişisel eğitim merkezleri ve organizasyonları için daha fazla bağımsızlık, eğitim ve mesleki eğitim merkezleri ve organizasyonları için daha fazla bağımsızlık, eğitim ve mesleki eğitim kuruluş ve organizasyonları arasında yakın ilişki, merkezi düzenin yıkılması, eğitimdeki sosyal ortakların rol ve sorumluluklarının genişletilmesi gibi önlemler Mesleki Eğitim Geliştirme Merkezinin faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilecektir.

1994 yılında diplomaların ve akademik unvanların tanınmasına ilişkin ulusal bilgi merkezi olan NARIC kurulmuş, 1989 yılında ERASMUS programının bir parçası olarak 6 yıllık bir dönem için uygulamaya konulmuştur. NARIC, Avrupa Topluluğu Kurs-Kredi Transferi (ECTS) sisteminin faaliyetleri ile yardımlaşma içindedir.

ECTS sisteminin prensipleri 1989'dan sonra AT ve EFTA ülkelerinden seçilen 145 üniversite ve kolejlerin üzerinde 5 ana konuda uygulanan pilot projelerde test edilmiştir. Erasmus programı altında başlatılan ve şu anda Socrates tasarımı ile devam eden ECTS sistemi, akademik tanınmanın önemli araçlarından biridir. Sistemin uygulanabilmesi için ev sahibi ve misafir ülke arasında anlaşma sağlanmış olmalıdır. Zorunlu ya da seçime bağlı olarak alınan kurslar, normal eğitim dönemlerinin bir parçasıdır. İkinci olarak ECTS sistemi, öğrencinin yurt dışında aldığı kredilerin sayısının, transfer edilebilen bir temele dayandırılması şeklinde işlemektedir.

5.4. YENİ UYGULAMAYA KONULACAK OLAN PROGRAMLAR

SOCRATES

Program tasarımı üç bölümü kapsayıp ERASMUS ve LINGUA programlarının devamı olarak düşünülebilir. Bu yeni programdan Komisyon'un amacı, belli amaçlar doğrultusunda mevcut sistemlerin eksikliklerinin tamamlanması ve geliştirilmesidir. İlk defa SOCRATES programı ile eğitimin tüm düzeyleri ele alınmaktadır.

Programın amaçları;

- eğitimin tüm düzeylerinde Avrupa boyutunun geliştirilmesini sağlayarak Avrupalılık ruhunun güçlendirilmesi,
- Topluluk dilleri hakkında sayı ve kalite bakımından bilginin geliştirilmesi ve vatandaşlar arasında karşılıklı anlaşma ve yakınlığın artırılması,
- eğitimin tüm düzeylerinde üye ülke kuruluşları arasındaki işbirliğinin yoğunlaştırılması,
- öğretmen mobilitesini teşvik ederek yeteneklerinin artırılması ve çalışmalarına Avrupa boyutunun kazandırılması,
- öğrenci mobilitesini özendirerek, onlara çalışmalarının bir kısmını başka bir üye ülkede yapma imkânının tanınması,
- Topluluk öğrencileri arasında ilişkiler kurarak eğitimde Avrupa boyutunun teşvik edilmesi,
- diplomaların, öğrenim sürelerinin ve diğer niteliklerin karşılıklı tanınmasını sağlayarak eğitimde Avrupa işbirliği alanının kurulması,
- açık ve uzaktan eğitimin teşvik edilmesi,
- bilgi ve tecrübe değişiminin güçlendirilmesi.

Programın ilk bölümü yükseköğretimi kapsar. Erasmus'un bir devamı olarak öncelikli amaç, öğretmen ve öğrencilerin mobilitesini artırmaktır. Sağlanan bursların miktarında bir artış gözlenirken, nitelik değişiklikleri tasarlanmaktadır. Topluluk kurs kredi transfer sisteminin genişletilmesi, yükseköğretim yayınlarının Avrupa boyutundaki tüm faaliyetleri kapsamaması, özellikle konuya yönelik bilgi ağlarının kurulması, bu bölümün özellikleri arasındadır.

Anaokul, ilkokul ve ortaokul düzeylerini kapsayan ikinci bölüm tamamen yenidir. Bölüm değişik faaliyet alanlarını kapsamaktadır.

Faaliyet I, ortak konular hakkında ortak faaliyetler temeline dayalı işbirliğini teşvik etmektedir. Gençlere okulda başarılı olmalarını sağlayacak şekilde yardım edilmesi, kızlar ve erkekler için eşit olanaklar sunulması, özel bakıma ihtiyaç duyan çocuklara gerekli ilginin gösterilmesi gibi alanlara öncelik verilmektedir.

Faaliyet II, göçmen işçi çocuklarına yönelik faaliyetler için ayrılan bütçeyi genişletmektedir. SOKRATES programı öğretmenlerin başlangıç eğitiminde işbirliğinin yanı sıra sürekli eğitimi de hedeflemektedir. İlk kez sağlanan burs yardımıyla personele, başka bir üye ülkede mesleki eğitimin devamı için kursa devam etmeleri imkânı tanınmıştır. İlk faaliyet LINGUA programının devamı ve tamamlayıcısı olarak, gelecekteki dil öğretmenlerinin eğitim dönemine ilişkin önlemleri kapsamaktadır. Yönetim yapısı ve yöntemleri, LINGUA programında olduğu gibi aynen devam etmekte, az kullanılan ve öğrenilen dillere verilen öncelik ise unutulmamaktadır.

Faaliyet II, özellikle açık ve uzaktan eğitim ile ilgilenir. Bu faaliyet, yalnızca bu alanda uluslararası işbirliğini teşvik etmekle kalmaz, açık ve uzaktan eğitim ürünlerinin kalitesinin geliştirilmesini de amaçlar.

Faaliyet III, her türdeki bilgi ve tecrübe değişimini teşvik etmektedir. Avrupa Topluluğu Eğitim Bilgi Ağı ve içerdiği üniteler, değişimi sağlanan bilgileri sağlamlaştırarak genişletilmektedir. Ayrıca farklı üye ülkelerdeki eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı

tanımlarının yapılması ve eğitim trendlerine ilişkin analizlerin gerçekleştirilmesini teşvik eder.

ARION programı altında ele alınan, uzmanlara yönelik araştırma gezileri tekrar ele alınarak genişletilmiştir. Buradaki amaç, araştırma gezilerine katılan kişiler ile üye ülkelerde eğitimden sorumlu kişilerin faydalanabilmeleri için ortak ilgi duyulan konular üzerinde bilgi değişimini teşvik etmektir. Faaliyet III kapsamındaki son aktivite ise, ulusal merkezlerin desteklenmesidir.

Böylece SOCRATES programı yükseköğretim ve tüm okul eğitim, açık ve uzaktan eğitimi kapsamaktadır. Program beş yıllık bir dönem için tasarlanmış olup (1995-1999), ayrılan bütçe yaklaşık 760 milyon ECU'dur.

LEONARDO DA VINCI

1980'lerde mesleki eğitim alanında, her biri farklı bir görevi yerine getiren sayısız eğitim programı uygulamaya konmuştur; PETRO (başlangıç mesleki eğitimi), FORCE (sürekli mesleki eğitim), COMETT (üniversite-işletme ortaklığı) gibi. Ancak tüm bu programlar, Topluluğun mesleki eğitim politikası için bütünlük sağlayarak global bir stratejiyi açıkça belirleyememektedir. LEONARDO programının oluşturulması, bu doğrultuda atılan ilk somut adımdır.

6 Aralık 1994'de Konsey, yeni mesleki eğitim politikası olan LEONARDO DA VINCI programı hakkında karar aldı. 1995-1996 dönemi için, 620 milyon ECU'luk bir bütçe programa ayrılmıştır. Program COMETT, PETRA, FORCE ve EUROTECNET programlarının çatısı altında, yeni boyutlar da eklenerek onların başarılı bir devamı şeklindedir.

LEONARDO programının amacı, mesleki eğitim alanında yenilik ve kalite gelişimini sağlayan projelerin teşvik edilmesidir. LEONARDO'nun temel düşüncesi yaşam boyu eğitimidir. Başlangıç ve devam eden mesleki eğitim genel bir içerik ve sürekli bir süreç içinde bireyin eğitimine uygulanmasıdır. Mesleki eğitim, yeterli avantaja sahip olmayan bölgelerin gelişimi için önemli bir katkı sağlamaktadır.

Topluluk düzeyinde mesleki eğitimin geliştirilmesi için, LEONARDO programının öngördüğü önlemler;

- ortak eğitim modülleri oluşturulabilmesi için uluslararası pilot projelerin tanımlanması ve uygulanması,
- başlangıç eğitimi alan gençler, genç üniversite öğrencileri gibi farklı gruplara değişim programları uygulayarak eğitimlerinin bir kısmını başka bir üye ülkede yapma imkânının tanınması ve eğitimci ve uzmanların çalışmalarının değişimler yoluyla kalitesinin artırılması,
- mesleki eğitim alanında dil yeteneği ve bilgisinin geliştirilmesi, sağlanan yeniliklerin dağılımının desteklenmesi,
- tamamlayıcı önlemler.

LEONARDO çatısı altında uygulanan farklı faaliyetlerin tamamı Avrupa boyutlarında olma özelliğini gösterir. Her faaliyet en az 3 ya da 4 üye ülkeden katılımcıyı gerektirir. Faaliyetler halk kurumları, girişimciler, eğitim organizasyonları, sosyal ortaklar, üniversiteler, okullar

gibi farklı katılımcıları bir araya getirir. Program gençlerin eğitimine özel bir önem vermektedir. Örneğin gençlere zorunlu eğitimlerini takiben 1-2 ya da daha fazla süre mesleki eğitim imkânı sunarak profesyonel niteliklere sahip olmalarını sağlamaya çalışır. Genel bir ifade ile LEONARDO gençlerin mesleki eğitimlerinin teşvik edilmesi ve onların aktif hayata hazırlanmalarını sağlamaktadır.

LEONARDO programı 1 Ocak 1995 yılında uygulamaya konularak, program için 5 senelik bir süre tasarlanmıştır. Avrupa Topluluğu Komisyonu, uygulamaya koyulması işlemine henüz başlamıştır.

YOUTH FOR EUROPE III

Youth for Europe II programı, 1994 yılının bitiminde sona ermiştir. Komisyon programın genç Avrupalıları aktif, sorumluluk sahibi, Avrupa Toplumunun bilinçli vatandaşları olarak yetiştirme konusundaki olumlu etkisinin farkındadır. Bu nedenle Komisyonun 4 Kasım 1993 tarihli kararına dayanan YOUTH FOR EUROPE III programı, şimdiye kadar gençlere yönelik tüm faaliyetleri tek bir program altında birleştirmektedir. (Youth for Europe II, PETRA programı altındaki gençlik faaliyetleri ve gençlik alanındaki diğer öncelikli faaliyetleri)

Programın amaçları;

- gençlerin Topluluk organizasyonlarında, görüşlerini ifade etme ve aktif rol oynamalarının sağlanması,
- özellikle sosyal, sivil, kültürel ve çevresel boyutlarda gençlerde bağımsızlık, yaratıcılık ve girişimcilik ruhunun teşvik edilmesi,
- gençlerin Avrupa Topluluğunu, tarihsel, politik, kültürel ve sosyal çevrenin bir bütünü olarak görmelerinin sağlanması.

Program kapsamındaki beş ana faaliyet:

Faaliyet A. Doğrudan gençlere yönelik Topluluk içi faaliyetler. Bu konuda ele alınan faaliyetler gençlik değişim faaliyetleri, girişimcilik ruhu ve yaratıcılığın artırılarak gençler arasındaki dayanışmanın sağlanmasıdır. Tüm bu amaçlar, genç Avrupa vatandaşlarının eğitimlerinin bir parçasıdır. Önemli ekonomik ve sosyal değişimlere uğrayan bir toplumda, gençlerin yaratıcılıklarını geliştirerek projelerde aktif olarak katılımları sağlanmalıdır.

Faaliyet B. Genç işçilere yönelik faaliyetler. Genç işçiler bu alandaki tüm faaliyetlerin organizasyonunda kritik bir rol oynamaktadır. Bilgi ve tecrübe değişimi sağlanarak Avrupa işbirliğinde genç işçilerin eğitimi desteklenmelidir. Ayrıca genç liderlere yönelik eğitim faaliyetlerine ilave olarak, yeterli avantaja sahip olmayan gençlerle çalışan liderlere de özel bir önem verilmelidir.

Faaliyet C. Üye ülkeler arasında işbirliği. Bu faaliyet ile yerel ve bölgesel düzeyde, özellikle Avrupa düzeyinde ilişki kurma imkânı bulamayan sorumluluk sahibi kişilere özel bir önem verilmektedir.

Faaliyet D. Topluluk dışı ülkeler ile değişim. Bu faaliyet, Topluluk dışı ülkelerle olan gençlerin değişimlerini artırarak, bu gençlerin durumlarının anlaşılmasına yardımcı olur ve dayanışma ruhunu artırır.

Faaliyet E. Gençlik hakkında bilgi ve gençlik alanında araştırma. Ana amaç, gençlik konusunda geniş bir alana yayılarak bilgi toplanması, araştırma yapılması ve program amaçlarının gerçekleştirilmesidir. Avrupa düzeyindeki gençlik bilgi ağı, basın ve uygulamadaki bilgi bankası kullanılarak gençlerin görev ve sorumlulukları konusunda tarafsız bilgi sağlanmaktadır.

E1. İNGİLTERE MÜHENDİSLİK KONSEYİ POLİTİKA BİLDİRGESİ

TESCİL İÇİN İZLENECEK STANDARTLAR VE YOLLAR

Mühendislik mesleği yeterliklerine ait 1984 tarihli Mühendislik Konseyi politika tebliğinin özetidir.

E1. 1. GİRİŞ

1. Mühendislik yeterlikleri üzerine Mühendislik Konseyi (Engineering Council) politikası açısından önemli bir aşama olan bu bildirme, 1985 yılında ikinci Seçilmiş Kuruluşlar (Nominated Bodies) listesinin yayınlanması ile yürürlüğe girmiştir. Bildirme bireylerin, mühendislik mesleğinin, sanayi ve ticaretin gerekleri uygun biçimde dönemsel olarak gözden geçirilecektir.
2. Mühendislik Konseyi, İmtiyaz Belgesi (Charter) uyarınca yeterlikleri ve bunlara karşı gelen İmtiyazlı Mühendis (Chartered Engineer-C.Eng), Teknisyen Mühendis (Technician Engineer-T.Eng) ve Mühendislik Teknisyeni (Eng.Tech) unvanlarını vermeye yetkilidir. Mühendislik Konseyi ayrıca bu unvanları kazanan bireylerin Kütük'ünü (Register) tutar.
3. The C.Eng. ve Eng Tech. unvanları, tescil edilen bireylerin Mühendislik Konseyi politikası ile genel standartları saptanan uygun akademik yeterlik, yetiştirme ve sorumlu deneyim (responsible experience) "paketine" sahip olduğunu gösterirler.
4. Kütük'te kayıtlı olanların konumları, yeni standartlardan etkilenmez.
5. Tescil standartlarını saptarken ve bireyleri Kütük'e kabul ederken Mühendislik Konseyi, Seçilmiş Kuruluşlar aracılığı ile görev yapar. Bunlar, Mühendislik Konseyi standartlarına uyum için gerekli yetenek ve olanaklara sahip bulduklarına karar verilmiş Mühendislik Kurumları (Engineer Institutions) ve diğer kuruluşlardır.
6. Seçilmiş Kuruluşlar, standartların eşitliğini sağlamak üzere Mühendislik Sicil Kurulu (Board of Engineering Registration-BER) tarafından oluşturulan ve uygulanan izleme kurallarına tabi olma koşulu ile; akademik derslerin, endüstriyel eğitim programlarının ve sorumlu deneyim ile ilgili düzenlemelerin akreditasyonu için yetkilendirilebilirler.
7. Tescil görevi için Mühendislik Konseyi, BER ile birlikte beş tane Grup Yürütme Komitesi (Executive Group Committee -EGC) kurmuştur. Her EGC, bir mühendislik alanında (veya yakın alanlardan) bazısı imtiyazlı, bazısı imtiyazsız bir grup Seçilmiş Kuruluş'un temsilcisinden oluşur.
8. Değişik mühendislik alanlarındaki standartların eşitliğini korumak üzere, çoğunlukla EGC'lerden seçilen ve BER'ye karşı sorumlu iki tane eşgüdüm komitesi vardır. Komitelerden biri imtiyazlı mühendislerin, öbürü ise teknisyen mühendis ve mühendislik teknisyenlerinin standart eşitliğine bakar.
9. Kütük'ün her bölümünde (C.Eng, T.Eng ve Eng. Tech),
 - o akademik (birinci evre),
 - o yetiştirme (ikinci evre),
 - o sorumlu deneyim (üçüncü evre)

gereklerini sağlayan mühendisler için üç evre vardır. Ancak üçüncü evreye geçişten sonra birey ilgili unvanları ve tanımlayıcı harfleri kullanabilir.

1. BER, Kütük'ün tüm bölümlerini öğrenim ve eğitim programlarının iki yönü ile dikkate alır: sınav, ticari ve ulusal gereklerin gelişimi ile uygunluk ve kuram ile uygulamanın tümleşmesi.
2. İkinci Seçilmiş Kuruluşlar listesi'nin 1985'te yayınlanmasına kadar CEI/ERB tarafından oluşturulmuş önceki standartlar geçerlidir. Bu tarihten sonra, bildirgedeki standartlar uygun bir geçiş dönemi içinde geçerli olacaktır.
3. Eğitim, yetişme ve sorumlu deneyim standartları Birleşik Krallık'ın tümünde geçerli olacaktır. Bölgesel değişiklikler nedeni ile yeterliğin çeşitli bileşenlerinin yaşama geçirilmesi değişik zamanlarda gerçekleşecektir.

E1. 2.TANIMLAR, ROLLER VE SORUMLULUKLAR

1. Mühendis: Pratik ve ekonomik değeri olan etkin aygıt, proses, tesis, makinalar ve yapıları yaratmak ve işletmek üzere, bilimsel, teknik ve diğer ilgili bilgi ve becerileri kazanıp kullanan birey.
2. İmtiyazlı Mühendis: Yenileme, yaratıcılık ve değişim sonucu teknolojinin ilerlemesi ile ilgilenen; yeni teknolojileri geliştirip uygulayabilen, ileri tasarımları destekleyen, yeni ve daha etkin üretim teknikleri, pazarlama ve inşaa kavramları getiren; yeni mühendislik hizmetlerinin ve yönetim metotlarının öncülüğünü yapan eleman. Bunlar, başkalarını denetleyecek ve zaman içinde önemli görevlerin sorumluluğunu alacak yetenekte olmalıdırlar.
3. Teknisyen Mühendis: Belli bir teknolojinin ayrıntılı bilinmesini gerektiren mevkilerde, yerleşmiş veya yeni teknik görevleri yerine getiren eleman. Bunlar, varolan teknolojinin etkin biçimde sürdürülmesi ve yönetimi ile ilgilenirler. Kendi özel sorumluluklarının ötesinde bilince ve iletişim becerilerine sahip olmalıdırlar.

Mühendislik Teknisyeni: Belli bir kişisel sorumluluk ile sınanmış teknikler ve yöntemlerde ehliyet sahibi eleman. Bunlar, sadece yerleşmiş uygulamalara ve birikmiş becerilere bağlı kalmayıp, kendi rollerine uygun düşen genel mühendislik ilkeleri hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar.

E1. 3. BİRİNCİ TESCİL EVRESİ-EĞİTİM

1. Aşağıdaki akademik ders kategorileri, akreditasyon için yeterli mühendislik konusu içerebilirler;
 - o belirli mühendislik disiplinleri,
 - o mühendislikle ilgili teknolojide geniş tabanlı uzmanlık,
 - o birleştirilmiş veya disiplinlerarası dersler,ortak, bir araya getirilmiş ve modüler dersler,
2. Akredite edilebilecek ders sayısı üzerinde hiç bir sınırlama yoktur.
3. Akredite edilmiş derslerin listesi, ilgilenen öğrenciler ve Mühendislik Konseyi'nin görüşlerine/politikalarına mali destek sağlayan kuruluşlara bir işaret olmak üzere yayınlanır.
4. Akreditasyon işleminde, ders içeriğinin planlanmasının ardındaki düşünceye büyük önem verilecek, aşağıdaki hususlara özellikle dikkat edilecektir;
 - o "tümleşme" ve "ilgili olma" anahtar sözcükleri,
 - o yeni teknolojilerin etkisi ve eskimiş materyalin çıkarılması,

- temel konuların ve mühendislik uygulamalarının öğretilmesi,
 - entellektüel teşvik sağlayan deney, proje ve tasarım çalışması,
 - uygun sınav yöntemleri,
 - çıktı standartlarının korunması,
 - mühendislerin disiplinlerarası takımlar içinde çalışma gereği.
5. Dışarıda kazanılmış yeterlikler, Birleşik Krallık'ta kazanılmış olanlarla aynı esaslara göre işlem görecektir.
 6. İmtiyazlı mühendis bölümü için Kütük'teki ana yol, akredite edilmesi durumunda, Mühendislik Derecesi (Bachelor of Engineering -B.Eng) olarak tanımlanacak olan "genişletilmiş" bir şeref (honors) standardı derecesidir. Akredite edilmesi durumunda, daha fazla kapsam için zenginleştirilen genişletilmiş dersler, Yüksek Mühendislik derecesi'ne (Master of Engineering - M.Eng) götürür.
 7. Hem B.Eng hem de M.Eng. dersleri; temellere oturtulmuş teknik içeriğin derinliği ve genişliği, bilimsel ilkelerin uygulamadaki problemlerin çözümüne uygulanması, iyi bir mühendislik uygulamasına giriş, tasarım çalışmaları, iletişim becerileri, teknik karar alabilme ve dersin sanayi ile ilişkisine önem verir. M.Eng. derslerindeki ek zaman, mühendislik ve yönetim çalışmalarını çeşitli yollardan genişletmek için kullanılabilir. Bazı derslerde, mesleki mükemmellik kadar pazar ve kazanç için hevesli mühendisleri yetiştirmek üzere pazar için mühendislik düşüncesi geliştirilip avantaj sağlanabilir. B.Eng. derecesinden M.Eng'e transfer tercihen iki yıl geçtikten sonra yapılmalıdır. Ama öğrencilere bir yıl sonra transfer ve bazı M.Eng. derslerinin başlangıçta alınması için ek yollar tanınmıştır.
 8. Aranılan bir akademik standardın, eskiden olduğu gibi mühendisliğin herhangi bir derecesi yerine bir şeref derecesine bağlanması, standartların yükseltilmesinde endüstrinin gerekleri ile tutarlı ve uzun bir geçmişi olan bir yaklaşımdır.
 9. Kütük'ün imtiyazlı mühendis bölümünün birinci evresine kaydolmak için Mühendislik Konseyi'nin 2.Kısım Sınavı'nda başarılı olmak gerekir.
 10. Yeterli nitelikleri bulunmayan bazı akademik düzey şeref derecesi dersleri, kısmen akredite edilebilirler. Böyle derslerden (örneğin fen ve matematik dallarında) mezun olan öğrenciler, özel bir bekleme listesine (1H) alınırlar. Gerekli "pekiştirme" derslerinin tamamlanmasından sonra, birinci evre tescili gerçekleşir.
 11. Yenilemeye açık gelişmeyi engellemek için, yeni dersler öğrencinin girişinden başlayarak beş yıl için geçici olarak akredite edilebilirler.
 12. Teknisyen mühendisler için ana akademik yol, İşletmecilik ve Teknisyenlik Konseyi (Business and Technician Education Council- BTEC) veya İskoç Meslek Eğitimi Konseyi (Scottish Vocational Education Council-SCOTVEC) derslerinden geçmektedir. Buradaki ana hedef, bir mühendislik dalında yüksek düzeyde yeterlik kazanmaktır. En düşük akademik yeterlik, akreditasyonu Yüksek Ulusal Sertifika (Higher National Certificate) veya eşdeğer bir diplomadır. (Yüksek Ulusal Diploma-Higher National Diploma). Akreditasyonlu Yüksek Ulusal Sertifika, T.Eng birinci evre hakkını verir ve beş yıl boyunca sahip olunacak en düşük akademik standardı oluşturur.
 13. Şeref derslerinden değişik olan sıradan derece dersleri için standart, sanayideki en yüksek T.Eng faaliyeti düzeyinde olmalıdır. Bu amaçla akredite edilmiş derslerde başarılı olan öğrenciler ilgili Kütük bölümünün birinci evresine kaydedilirler. Bununla beraber, daha sonra imtiyazlı mühendis de olabilirler ve bunu için imtiyazlı mühendis bekleme listesine (1H) alınabilirler. Sıradan derslerin ilk bölümleri ile şeref derslerinde ortak materyal bulunabileceği kabul edildiğinden, yerel ders yapısına bağlı olarak çeşitli aşamalarda öğrenci geçişi mümkündür.

14. Mühendislik teknisyenleri için en az yeterlilik, akreditasyonlu BTEC/SCOTVEC Ulusal Sertifikası veya bir eşdeğeri.

E1. 4. İKİNCİ TESCİL EVRESİ-YETİŞME

1. Yetişme: Entellektüel ve pratik becerilerin geliştirilmesi için verilen öğretim ile uygulama olarak tanımlanmıştır ve bu biçimiyle, eğitim ve üçüncü evre için gerekli olan sorumlu deneyim arasındaki sürekliliği sağlar. Normal olarak bir sanayi, ticari işletme veya hizmet ortamında gerçekleşen yetişmenin bir bölümü, bir eğitim veya yetiştirme kuruluşunda meslek-dışı olarak yapılabilir.
2. Her bir Grup Yürütme Komitesi, değişik mühendislik dallarının özel gereksinimlerini karşılamak üzere yetişme çerçevesini geliştirir ve uygular.
3. Esnekliğin korunmasını önemi anlaşılmalı ve yetiştirilenler yeni teknolojinin girişi ile değişim ve adaptasyon gereksinmesini farkedebilmelidirler.
4. Vurgulama "zaman dolduran" eski usul düzenlemelerden alınıp, rehber gibi davranan ehliyetli mühendislerin denetimi altında, izlemeli ve yapısal saygın düzenlemeler aracılığı ile özgül bilgi ve beceri kazanmaya konmalıdır.
5. Normal olarak adaylar onaylanmış bir sisteme katılacaklar ve/ya bir Seçilmiş Kuruluş'a kaydolacaklardır. Yetişme, onaylı bir programa girerek veya yetkili kuruluşça çıkarılmış bir plan veya ilkelere uygun olması ve adayın mühendislik dalında geniş ve sağlam bir kavrayış sağlaması koşulu ile deneyim biriktirerek elde edilebilir.
6. Bir yetişme programı ve planının biçimlendirilmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınacaktır:
 - o ilgili Seçilmiş Kuruluş tarafından yayınlanmış yetişme koşulları,
 - o yetiştirilenin almakta olduğu veya bitirdiği akademik dersler,
 - o yetiştirilenin almış olduğu endüstriyel eğitim,
 - o yetiştirilenin yetenekleri ve gereksinimleri,
 - o eğitim görenin daha sonraki olası istihdamı,
 - o yetiştirme kurullarının, üniversitelerin, CNAA ve benzer kuruluşların yayınlanmış koşulları.
7. Yetişmenin son aşamasında, yetiştirilenler mühendislik doğası bulunan ve sınırlı da olsa sorumluluk içeren çalışmalar yapmalıdırlar.

Mühendislik Konseyi, bazen mühendis adaylarının ne biçimsel ve denetlenmiş bir onaylı yetişme programında yer alamadıklarının, ne de Seçilmiş Kuruluş'un yetişme koşullarını yerine getiren bir planın parçası olarak deneyim kazanamadıklarının farkındadır. Böyle bir yolu izleyememiş olan adaylar, kendi mühendislik dallarında ve doğru çalışma pratiği konusunda geniş ve sağlam bir anlayışı kazanmış olmaları koşulu ile, deneyimleri temelinde değerlendirileceklerdir. Böyle bir deneyim, onaylı bir program veya plan için gerekenden çok daha uzun süreli olacaktır. Bu seçenek, mühendis olarak tescil edilmek isteyen fenciler ve matematikçiler için de kullanılabilir.

E1. 5. ÜÇÜNCÜ TESCİL EVRESİ-SORUMLU DENEYİM

1. Yetişmede olduğu gibi sorumlu deneyimin ölçülmesinde önem, sözü edilen herhangi bir en az zaman süresi yalnızca rehber olarak kabul edilerek adayın işindeki başarımına verilmelidir. İmtiyazlı mühendis veya teknisyen mühendis olmak isteyenler erken sorumluluk almış olmalıdır.

2. Adaylar, Birleşik Krallık içinde sorumluluklarını yerine getirme yetkisini aldıklarında bu yetenekleri yanında İngilizce dilinde de yetkin olmalıdırlar.
3. İmtiyazlı mühendis olmak isteyenler, istihdamları onların teknik yeterliliklerini tamamen geliştirmelerini ve ispat etmelerini gerektirmiş ve aşağıdaki hususları içerebilen yeterli miktarda işlev ve özelliği göstermişlerse, sorumlu deneyim kazandıkları söylenebilir;
 - o bağımsız teknik karar alabilme,
 - o teknik personel ve diğer kaynakların yönlendirilmesi veya yönetiminde doğrudan sorumluluk,
 - o mesleki ve kişisel dürüstlük, mühendisliğe ve teknoloji alanındaki değişime karşı sorumlu tavır,
 - o mali, ekonomik, ticari, yasal ve ulusal endişeleri anlamak ve dikkate almak,
 - o sistem ve yöntemleri yaratmak, onların olabilirliklerini göstermek,
 - o rekabet edebilir maliyet, emniyet, kalite, güvenilirlik ve görünüşte ürün, teçhizat ve proses geliştirmesi ve imalatı yolu ile, teknik konularda yenileme yapmak,
 - o insani ve endüstriyel ilişkilere girmek. Bu düzey için aranan deneyimin iki yıldan önce kazanılabileceği sanılmamaktadır. İmtiyazlı mühendis olmak için en erken yaş yirmibeştir.
4. Teknisyen mühendis olarak üçüncü aşamaya kaydolmak için aranan deneyim genelde yukarıdaki listedekileri içermekle birlikte, II.2 ve II.3'teki tanım ve roller çerçevesinde değişik önem, daha sınırlı bir derinlik ve yaygınlık gösterecektir. Düzey için aranan deneyimin iki yıldan önce kazanılabileceği sanılmamaktadır. Teknisyen mühendis olmak için en erken yaş yirmiüçtür.
5. Mühendislik teknisyenleri, sınanmış tekniklerin ve yöntemlerin kullanıldığı mühendislik dallarında yaptıkları işe, hakları olan tüm sorumluluğa sahip olmalıdırlar. Deneyimlerinin değerlendirilmesinde kendi uzmanlıklarını ilgilendiren aşağıdaki beceri ve yeteneklerde yeterli olmalıdırlar;
 - o doğru model ve özel teçhizat yapımı,
 - o emniyetli çalışma uygulaması ve anlayışı hakkında sağlam bilgi,
 - o denetleyici düzeyinde öncülük,
 - o İngilizce dilinde, sözlü ve yazılı etkin iletişim,
 - o teknik çizimlerin ve tanımlamaların yorumlanması,
 - o alet, malzeme, cihaz ve işlemler için yetenek,
 - o sistemlerin işletilmesi ve tasarımı hakkında bazı bilgi ve ilgili matematiksel beceri,
 - o endüstriyel ilişki ilkeleri.
6. Düzey için aranan deneyimin iki yıldan önce kazanabileceği sanılmamaktadır. Mühendislik teknisyeni olmak için en erken yaş yirmibirdir.
7. Kütük'ün üçüncü evresine giriş, uygulamalı matematik, kurumsal veya uygulamalı bilim gibi mühendislikle ilgili konularda yeterli düzeyde akademik yeterliliği bulunan bireylere de açıktır. Buradaki koşul, akademik dersin mesleki yönlendirmelerdeki herhangi bir eksikliğin daha sonraki yetiştirme ve sorumlu deneyim ile giderildiği ve adayın başarılarının, bütünü ile düşünüldüğünde, Kütük'ün uygun bölümüne kaydolması için yeterli bir temel sağladığı yolunda BER'nin tatmin olmasıdır.
8. Yetiştirme ve sorumlu deneyim sertifikasyonu, tescil olmanın temel ön koşullarındandır.
9. C.Eng ve T.Eng Kütük'üne kabul için her aday, normal olarak bir yazılı rapor ve mülakat içeren Mesleki Denetleme (Professional Review) koşullarını sağlamak zorundadır.

10. Seçilmiş Kuruluşlar, üçüncü evreye giren adayların mesleki denetimini yapmaya 1 Ocak 1988 itibarıyla başlayacaklardır.

E1. 6. OLGUN ADAY YOLU

Mühendislik Konseyi, hangi evrede tanımlanırsa tanımlansın, bir mühendislik yeteneğinin tanınmasını mesleğe ve ulusal önemi olan bir katkı olarak görmekte, meslek yaşamlarında yüksek meslek standartlarını yakalamış olan bireylerin başlangıçta eğitim fırsatlarından yoksun kalmalarının onlar için bir engel oluşturmamasını istemektedir. Böyle adaylar için olgun aday düzenlemesi uygun olabilir. Bundan amaç, Seçilmiş Kuruluşlar'ın politikalarına uymak kaydı ile, birinci evre gerekleri için yeterliliği olmamasına rağmen daha sonraki yaşamlarında imtiyazlı mühendis, teknisyen mühendis ve mühendislik teknisyeni olan çağdaşları ile karşılaştırılabilir standarda erişmiş küçük bir aday grubuna üçüncü evre için doğrudan bir yol sağlamaktır.

E1. 7. MERDİVENLER VE KÖPRÜLER

Birleşik Krallık mühendislik eğitimi sisteminin geleneksel ve yararlı yönlerinden biri, kuruluşundan bu yanadaki büyük çeşitliliği ile bireyin geçiş yapmasına ve daha yüksek yeterliliğe erişebilmesine olanak veren, bazen rastlantısal bazen planlı olarak işleyen bir "merdivenler ve köprüler" sistemidir.

E2. AVRUPA ULUSAL MÜHENDİS ÖRGÜTLERİ FEDERASYONU (FEANI)

E2. 1. GENEL BİLGİLER

1. **Tanıtım:** FEANI 2.Dünya Savaşından sonra 1951 yılında bir grup Alman ve Fransız mühendisi tarafından kuruldu. Başlangıçta 7 ülke hemen katıldı. Bugün ise 22 ülke FEANI içinde temsil edilmektedir (58 ulusal mühendislik birliğini bir araya getirmektedir). Anılan birliklerin hepsi de kendi ülke hükümetlerince ülke çapında mühendislerin temsilcileri olarak kabul edilmektedirler.
2. **Tarihçe:** Önce 1951 yılında, FIANI (Federation Internationale d'Associations Nationales d'Ingenieurs) olarak kuruldu ve yedi ülke (Avusturya, Belçika, İsviçre, Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg) katıldı. 1956 yılında ismi FEANI (Federation Europeenne D'Associations Nationales d'Ingenieurs) olarak değiştirildi. Bugün çatısı altında 22 ülke, 1.500.000 mühendis temsil ediliyor ve yeni başvurular beklenmektedir. FEANI, WFEO (World Federation of Engineering Organisations)'nun kurucu üyesi olup; diğer birçok kuruluşla mühendislik sektörü sorunları ve eğitim konularında işbirliği yapmaktadır. Temsil yetkisi Avrupa Topluluğu Komisyonu'na resmen tanınmıştır.

Ayrıca, FEANI'nin UNESCO, UNIDO ve Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi nezdinde danışmanlık statüleri bulunmaktadır.

1. Amaçlar:

- o üye ülke mühendislerinin mesleki becerilerinin Avrupa ve dünya ülkelerince tanınmasını sağlamak,
- o mühendislerin toplumdaki statüsü, rolü ve sorumluluklarını belirlemek,

- mühendislerin mesleki çıkarlarını korumak ve geliştirmek, Avrupa ve dünyada serbest dolaşımı sağlamak,
- mühendis konularıyla ilgili diğer uluslararası kuruluşlarla canlı işbirliğini geliştirmek,
- uluslararası kuruluşlarda ve diğer karar organlarında Avrupa mühendislerinin sesi olmak.

E2. 2. YAPI

- FEANI, 22 üye ülkenin federasyonu olup, FEANI MİLLİ KOMİTESİ'nce temsil edilen ülkenin ilgili birlikleri bu milli komiteye kayıt olurlar.
- 1992 yılında FEANI'nın asosye üyeler de kabul edilebileceği kararlaştırılmıştır (Birlikler ve Şirketler).
- Her üye ülke Genel Kurul'da bir sandalyeye sahiptir. Genel Kurul yılda (en az) bir defa bir üye ülkede toplanır.
- Genel Kurul FEANI başkanı ile birisi sayman olmak üzere 7 başkan yardımcısını seçer.
- Görev süresi başkan için 4 yıl, yardımcılar için ise 3 yıldır.
- Anılan 8 kişiden (Başkan + 7) oluşan yönetim kurulu FEANI'nın yürütme organıdır ve FEANI adına konuşma yetkisine sahiptir.
- Genel Kurul ve Yönetim Kurulu merkezi Paris'te bulunan genel sekreterlikçe desteklenirler.
- Yönetim Kurulu toplantılarına oy hakkı olmamak koşuluyla FEANI'nın sürekli komisyonlarının başkanları da katılırlar.

E2. 3. KOMİSYONLAR

- Mühendis Toplumunun Geliştirme ve Niteliğini Yükseltme Komisyonu (CODUEC).
- Haberleşme Komisyonu.
- Sürekli Mesleki Gelişme Komisyonu (CPD)
- Kayıt (Register) Komisyonu.

FEANI'nin resmi çalışma dili Fransızca, Almanca ve İngilizce'dir.

E2. 4. FAALİYETLER

11 Avrupa topluluğu üyesi ile 10 Avrupa ülkesinin (toplam 22) Ulusal Birlikleri kendi ülkelerinde temsil yetkisine sahiptirler, hatta bu çoğu zaman hukuksal olarak da tescil edilmiştir. FEANI'nin Avrupa Mühendislik Topluluğu adına konuşma yetkisi vardır ve bu yetki 10.3.1994 tarihli Avrupa Topluluğu Komisyonu deklarasyonu ile de tanınmıştır.

FEANI'ye UNESCO, UNIDO VE AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLAR KONSEYİ'nce danışman statüsü verilmiştir. Mühendislik topluluğunun sorunları ve teknolojinin sosyal yönleri FEANI'nin düzenlediği veya katıldığı seminer, konferans ve diğer uluslararası toplantıların konusudur.

Bunların arasında;

- mühendis ve Avrupa,
- çevre,

- ormasyon ve eğitim,
- teknoloji transferi,
- teknolojilerin gelişimi,
- Avrupa ve dünya çapında mühendis ve teknisyenlerin sınıflandırılması

bulunmaktadır.

E2. 5. SÜREKLİ KOMİSYONLAR

- Mühendislik Toplumunu Geliştirme ve Niteliğini Yükseltme Komisyonu: Bu komisyonun görevi FEANI'nin gelecekte çaba harcayacağı alanları belirlemek ve bu amaçla stratejiler hazırlamaktır.
- Haberleşme Komisyonu: Bu komisyonun görevi FEANI'nin faaliyetlerinden üyelerin en iyi şekilde haberdar olabilmeleri ve seslerini dışarıya duyurabilmeleri için iyi bir iç ve dış haberleşme şebekesinin oluşturulabilmesi konularında öneriler geliştirmektedir.
- Sürekli Mesleki Gelişme Komisyonu: 1993'de kurulan bu komisyonun görevi FEANI'nin bireysel mühendisler ile politik ve endüstriyel organlara yönelik politikalarını uygulamaktır.
- FEANI Kayıt Komisyonu: FEANI'nin 30 yıldır en önemli ve en iyi bilinen faaliyeti FEANI KÜTÜDÜ (REGISTER)dır. Bu nedenle bu komisyonla ilgili özel tanıtım aşağıda ayrıca verilmiştir.

E2. 6. KAYIT OLMA

FEANI sürekli olarak tüm değişik ülke öğrenim ve eğitim sistemlerince gerçekleştirilen mesleki niteliklerin ortak yönlerinin tanımlanması yönünde çaba harcamıştır. İlk başarısını 1970 yılında "Avrupa Yüksek Teknik Meslek Kütüğü"nin oluşturulmasıyla elde etmiştir. Endüstrinin gelişmesi ve eğitim ile öğretim sistemlerinin evrimi kütüğün 1987'de değiştirilmesine neden olmuştur. Ondan sonra kütük sürekli geliştirilmiş ve 1992'de İrlanda'da yapılan Genel Kurul'da kütük tanımı ve kayıt işlerinin yürütülme ilkeleri tamamlanmıştır. FEANI "FEANI Kütük Rehberi" isimli bir kitapçık çıkarmıştır. Bu kitapçıkta kütüğün gayesi ve yürütülmesi detaylı olarak verilmiştir. Bu kitapçıkta ayrıca 22 üye ülkeye benimsenmiş olan "Etik Kurulları" da yer almıştır. Yaklaşık 18.000 Avrupa mühendisi Kasım 1994 itibarıyla FEANI Kütüğünde listelenmiş bulunmaktadır.

Kütüğün Amacı

- FEANI ülkeleri (veya dışında), mühendislerin dolaşımını kolaylaştırmak ve becerilerinin ortak kabulü için genel çerçeve çizmek.
- Değişik mühendis formasyonu sistemleri hakkında işverenlere yararına bilgi sağlamak.
- Mühendis kalitesinin sürekli gelişimini teşvik için standartlar belirlemek, izlemek ve tekrar gözden geçirmek.

Kütüğün Yapısı

Avrupa profesyonel ve eğitim sistemlerinin ilkeleri ve yapıları çok değişik olabilmektedir. Bu sistemlerin değeri FEANI tarafından, bu sistemlerden yetişen mühendislerin rekabet edebilme potansiyellerine göre ölçülmektedir.

Bu nedenle kütük yapısı aşağıdaki iki ögeye oturtulmuştur.

- *Eğitim:* Kayıtlı herhangi bir mühendis, mühendislik ilkeleri, kendi dalıyla ilgili bilgisayar, matematik ve fizik konularında yeterli bilgiye sahip olmalıdır.
- *Profesyonel Mühendislik Deneyimi:* En az iki yıllık profesyonel deneyimi olmalı ve aşağıdaki konuları kapsamalıdır;
 - araştırma-geliştirme, tasarım, üretim yapma, inşa, tamir, mühendislik, pazarlama ve satış gibi mühendislik bilimlerinin uygulanmasını gerektiren problemlerin çözümleri,
 - teknik personeli idare ve yönlendirme,
 - mühendislik işlerinin parasal, ekonomik, yapısal veya hukuksal yönleri ile ilgilenme,
 - endüstriyel ve/veya çevresel problemler.

Kayıt için başvuran kişinin;

- 18 yaş civarında elde ettiği bir ortaöğretim diploması olmalı,
- bunun üzerine 7 yıllık bir formasyonu bulunmalıdır.

Anılan 7 yılın en az üç yılı FEANI'ce tanınan bir üniversite veya mühendislik okulunda geçmelidir. En az iki yılı profesyonel deneyim kazanma için harcanmalı, bunun iki yılı ise üniversite tamamlama kursları, tanınmış mühendislik kurumlarında mühendislik stajı veya ön mesleki deneyim için harcanmış olmalıdır.

Yukarıda anılan şartları sağlayanlara "Avrupa Mühendisi-EURING" unvanı verilmektedir. Bu unvanla birlikte

- bir DİPLOMA,
- bir SERTİFİKA

verilmektedir. Sertifikada;

- kişisel bilgiler,
- eğitim,
- mesleki deneyim

belirtilmektedir.

"EURING" unvanını alanlar kendilerini FEANI Etik Kuralları ile bağlı sayarlar ve bu kurallara uyarlar.

Kütüğün İşlenmesi

FEANI Kütüğü 3 düzeyde işlemektedir:

- **Ulusal Gözlemeleme Komitesi (NMC):** Kütüğe katılan üye ülkelerin kendi ulusal komiteleri.
- **Avrupa İzleme Komitesi (EMC):** Avrupa'nın değişik eğitim sistemleri konusunda deneyimli seçilmiş 11 üyenin oluşturduğu komite, üye ülkelerin ulusal komitelerinin önerilerini alır ve kurallara uygunluğunu denetler.

- **Kayıt Komitesi:** EMC'nin kararlarını onaylar ve tartışmalı konuları sonuçlandırır.

FEANI İNDEKSİ

Burada 22 üye ülke ve FEANI kayıt komitesince tanınan yükseköğretim kurumlarının listesi yer almaktadır. Ayrıca 22 üye ülkenin eğitim sistemlerinin bir özeti de bu listede yer almaktadır.

E.6. TÜRKİYE'DE MÜHENDİSLİK STATÜSÜ

E.6.1. MÜHENDİS VE MİMAR ÜNVANININ KULLANILMASI

Türkiye'de mühendis ve mimar ünvanının kullanılabilmesi için aşağıdaki şartlar gereklidir;

- Türkiye'deki üniversitelerin mühendislik ve mimarlık eğitimi veren Fakültelerinden mezun olmuş olmak,
- programları, Türkiye'deki üniversitelerin Mühendislik- Mimarlık eğitimi veren bölümlerinin programları ile eşdeğer oldukları kabul edilmiş yabancı üniversite veya okullardan mezun olmuş olmak. Bu eşdeğerliğin saptanması halen Yükseköğretim Kurumu (YÖK) tarafından yapılmaktadır. Mühendisler-Mimarlar, almış oldukları uzmanlık eğitimine göre, inşaat, makina, elektrik, elektronik, kimya, endüstri, ziraat, orman, mimar, iç mimar, peyzaj mimarı vb. ünvanları kullanmaktadır.

Ayrıca 29.4.1992 tarihli, 3795 sayılı bazı lise, okul ve fakülte mezunlarına ünvan verilmesi hakkındaki kanun'un 3.maddesinin (e) fıkrasında "Teknik öğretmen ünvanını kazananlar için ilgili teknik eğitim fakültelerince düzenlenen en fazla iki yıl süreli tamamlama programlarını başarıyla bitirenlere dallarında mühendis ünvanı verilir." denmiştir.

E.6.2. MÜHENDİSLİK-MİMARLIK FORMASYONU

Mühendislik-Mimarlık eğitimi Türkiye'deki üniversite ve teknik üniversitelerde yapılmakta olup, süresi 4 yıldır, 4 yıllık lisans eğitiminden sonra Mühendis-Mimar ünvanı ile mezun olmakta, 2 yıllık lisansüstü eğitim sonrası Yüksek Mühendis-Yüksek Mimar ünvanı alınmaktadır. Türkiye'deki Mühendis-Mimarlık eğitiminin düzenlenmesi, standartlaştırılması konusunda yetki 2880 sayılı yasa ile değişik 2547 sayılı Yasada görevlendirilmiş olan YÖK'e aittir. Halen Türkiye'de bulunan üniversitelerden ikisi Teknik Üniversite ünvanına sahip bulunmaktadır (ODTÜ, İTÜ).

Ziraat ve Orman Mühendisleri, Peyzaj Mimarları ve son olarak 1993 senesinde YÖK'ün aldığı kararla bir bölüm Gıda Mühendisi, üniversitelerin Ziraat ve Orman Fakültelerinden mezun olmaktadır. Diğer mühendislik bölümleri ise; bazı istisnalar dışında genellikle üniversitelerin Mühendislik Fakültelerinden mezun olmaktadır. İstisnalar;

- İstanbul Teknik Üniversitesi (Organizasyonu farklı),
- Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi (Kimya, Fizik Mühendisleri mezun olmaktadır.)
- Ayrıca bazı üniversitelerin Yer Bilimleri Fakülteleri mühendis, Güzel Sanatlar Fakülteleri ise mimar ve peyzaj mimarı mezun etmektedir.

E.6.3. MÜHENDİS UNVANININ KORUNMASI

Türkiye'de 1938 yılında yayınlanmış olan 3458 sayılı Mühendislik-Mimarlık hakkında Kanun'un 1.Maddesinde Türkiye Cumhuriyeti sınırları dahilinde Mühendislik ve Mimarlık unvan ve yetkileri ile çalışmak isteyenlerin sahip olması gereken koşullar (diplomalar) sıralanmış olup, aynı Kanun'un 7.Maddesinde "Birinci maddede zikrolunan diploma veya ruhsatlardan birini haiz olmayanlar Türkiye'de Mühendis veya Mimar unvanıyla istihdam olunamazlar ve bu imzalarla sanat icra edemezler ve bu unvanları kullanarak rey veremezler ve imza da koyamazlar" denilmektedir.

E.6.4. MESLEĞİN DÜZENLENMESİ

Türkiye'de mühendislik mesleklerinden ikisine (Kimya ve Ziraat) ilişkin yasa ile ilgili yönetmelik-tüzük bulunmaktadır. Kimya ve Ziraat Mühendisliğine yönelik bu düzenlemelerin dışında Türkiye'de mühendislik-mimarlık alanları ile ilişkilendirilebilecek çok sayıda yasal düzenleme bulunmaktadır (İmar Kanunu, İmar ile ilgili Yönetmelikler, Maden Yasası, Devlet İhale Yasası, Tapu ve Kadastro Gn.Müdürlüğü Teşkilatı Kanunu, Yapım İşleri İhale Yönetmeliği, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü, Gemi Adamları Tüzüğü vb.). Bunlardan "Gemi Adamları Tüzüğü" Uluslararası Denizcilik Teşkilatı tarafından 1978'de yayınlanan "Gemi Adamları Eğitimi ve Belgelendirmesi Uluslararası Sözleşmesi"nin ulusal uyarlamasıdır.

E.6.5. MÜHENDİSLERİN-MİMARLARIN ÖRGÜTLENMESİ

1954 yılında kabul edilmiş olan 6235 sayılı yasa ile "Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen salahiyyetli olup da mesleki faaliyette bulunan sivil ve askeri Yüksek Mühendis, Yüksek Mimar, Mühendis ve Mimarları içinde toplayan hükmi şahsiyeti haiz" Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) kurulmuştur. Söz konusu yasada daha sonra değişiklikler yapılmış, özellikle 1982 Anayasası'nın 135. Maddesi ile kamuda çalışan Mühendis-Mimarların Odaya üye olma zorunluluğu kaldırılmıştır. TMMOB, en üst organı olan Genel Kurulu'nda yeni Oda açabilmekte ya da yeni meslek disiplinlerinin hangi Odaya üye olabileceklerine karar verebilmektedir.

TMMOB, Anayasal olarak "kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu" olarak tanımlanmaktadır. Mayıs 1994-Mayıs 1996 tarihleri arasındaki Çalışma Döneminde TMMOB'ye bağlı meslek odalarının listesi ve bu odalara üye olan ayrı unvanlı diğer mühendislik disiplinleri aşağıdaki şekildedir.

- Çevre Mühendisleri Odası
- Elektrik Mühendisleri Odası (Elektronik, Bilgisayar)
- Fizik Mühendisleri Odası (matematik, Nükleer)
- Gemi Mühendisleri Odası
- Gemi Makinaları İşletme Mühendisleri Odası
- Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası (Jeodezi ve Fotogrametri)
- İç Mimarlar Odası
- İnşaat Mühendisleri Odası
- Jeofizik Mühendisleri Odası
- Jeoloji Mühendisleri Odası
- Kimya Mühendisleri Odası (Gıda)
- Maden Mühendisleri Odası

- Makina Mühendisleri Odası (Endüstri, İşletme, Uzay ve Uçak Bilimleri Teknolojisi Mühendisleri)
- Metalurji Mühendisleri Odası
- Meteoroloji Mühendisleri Odası
- Mimarlar Odası
- Orman Mühendisleri Odası
- Petrol Mühendisleri Odası
- Peyzaj Mimarları Odası
- Şehir Plancıları Odası
- Tekstil Mühendisleri Odası
- Ziraat Mühendisleri Odası (Su Ürünleri, Tütün ve Tütün Teknolojisi)

E.6.6. YABANCI UYRUKLULARIN DURUMU

6235 sayılı Yasa'ya göre, Türkiye'de devlet kurumları ile resmi ya da özel her türlü müessese ve şahıslara karşı re'sen veya yerli kuruluşlarla ilgili işlerde ve bunun dışında kalan konularda 1 aydan fazla çalışacak olan Mühendis-Mimarlar uzmanlık alanlarındaki veya en yakın Odaya geçici olarak kaydolmak durumundadır. 6235 sayılı Yasada Türkiye'de çalışacak yabancı Mühendis ve Mimarlarla ilgili TMMOB'den görüş alınması koşulu da getirilmiş olmakla birlikte, gerek bu ilk görüş alma aşaması gerekse geçici üyelik pratikte işlememektedir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın % 100 yabancı sermaye ile çalışan kuruluşlarda çalışan mühendislerin TMMOB'ye üye olmaları zorunluluğu olmadığı yönünde bir Genelgesi vardır.

E.6.7. DİPLOMALARIN EŞDEĞERLİĞİ

Yabancı ülkelerdeki üniversite veya yüksek okullardan mezun olanların diplomalarının, Türkiye'deki Mühendis-Mimarlık diplomaları ile eşdeğer olup olmadığına YÖK tarafından karar verilmektedir.

E.6.8. SON GELİŞMELER

TMMOB'nin Ulusal Mühendislik Birlikleri Avrupa Federasyonu'na (FEANI) üyeliğinin tekrar canlandırılması için yoğun girişimler yapılmakta ve yakın zamanda olumlu sonuç alınması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

1. "Quality Management and Quality Assurance in European Higher Education", Education Training Youth, Avrupa Topluluğu Komisyonu, 1993.
2. "Guide to the European Community Program in the Field of Education, Education Training Youth, Avrupa Topluluğu Komisyonu, 1993.
3. "Cooperation in Education in the European Union 1976-1994, Studies No:5, Avrupa Topluluğu Komisyonu, 1994.
4. Le Magazine for Education, Training and Youth in Europe, Avrupa Topluluğu Komisyonu Issue 3 Winter 1994.
5. "Eğitim, Formasyon ve Kültür Konularında Değerlendirme Raporu", MEB Yükseköğretim Yurtdışı Eğitim ve Dışilişkiler Gn.Md.Yayını, 1990.
6. Toğrol, E., "Yükseköğretimde Akreditasyon ve Değerlendirme", Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi Üniversite Sorunları Daimi Konferansı Bratislava Toplantısı raporu, 1993.
7. "European Pilot Projects for Evaluating Quality in Higher Education", "Guidelines for Participating Institutions, 1993; Ara rapor, 1994; Ara rapor, 1995; Education Training Youth, Avrupa Topluluğu Komisyonu yayınları.
8. "On Recognition of Qualifications for Academic and Professional Purposes", COM (94) 596 final, Avrupa Topluluğu Komisyonu, 1994.
9. "Vocational Training in the European Community", COM (91) 397 final, Avrupa Topluluğu Komisyonu, 1991.
10. "The European Dimension of Education", COM (93) 457 final, Avrupa Topluluğu Komisyonu, 1993
11. "Education for Europeans", Avrupa Sanayicileri Yuvarlak Masası raporu, 1995.
12. "Mutual Recognition of Diplomas and Professional Qualifications", European File 20/80, 1980.
13. "The European Community and Recognition of Diplomas for Professional Purposes", European File 13/89, 1989.
14. "Council Directive 89/48/EEC", AT Resmi Gazetesi L 19/16, 1989.
15. "Council Directive 92/51/EEC", AT Resmi Gazetesi L 209/25, 1992.
16. "Council Directive 85/368/EEC", AT Resmi Gazetesi L 199/56, 1985.
17. "Council Resolution 93/C49/01", AT Resmi Gazetesi C 49/1, 1993.
18. "European Federation of National Engineering Associations-Its Aims, Organization and Achievements 1995", FEANI yayını, 1995.
19. "Guide to the FEANI REGISTER", FEANI yayını, 1992.
20. "Situation of Engineers in Europe", FEANI raporu, 1980.
21. "Overview of the Engineering Professional Organization in Italy", İtalyan Mühendisleri Ulusal Konseyi yayını, 1994.
22. "Education of Engineers in the Federal Republic of Germany", Alman Mühendisler Birliği yayını, 1988.
23. "Standards and Routes to Registration", İngiltere Mühendislik Konseyi Politika Bildirgesi, 1984.
24. "Guidelines on Accreditation", İngiltere Elektrik Mühendisleri Odası yayını.
25. "IEE Guidelines on Accreditation of Company Training Schemes", İngiltere Elektrik Mühendisleri Odası yayını.
26. "The Academic Formation of Mechanical Engineers", İngiltere Makina Mühendisleri Odası Yayını, 1993.
27. Lockwood, "University Planning and Management Techniques", Technical Reports, OECD yayını, 1972.

28. Nichols, "Institutional Effectiveness and Outcomes Assessment Implementation on Campus: A Practitioner's Handbook" Agathon Pres New York, 1989.
29. "Education in OECD Countries 1987-88: A Compendium of Statistical Information", OECD yayını 1990.
30. Barnett, "Improving Higher Education: Total Quality Care", The Society for Research into Higher Education & Open University, USA, 1992.
31. Sallis, "Total Quality Management in Education", Kogenpage Educational Management Series, London, 1993
32. J.Teeter, G.G.Lozier, "Pursuit of Quality in Higher Education: Case Studies in Total Quality Management", Josey-Bass Publishers, San Francisco, 1993.
33. "Industry and University: New forms of Co-operation and Communication", OECD yayını, 1984.
34. R.G.Lewis, D.H.Smith, "Total Quality in Higher Education", St.Lucie Press, Delray Beach, Florida, 1994.
35. L.A.Sherr, D.J.Teeter, "Total Quality Management in Higher Education", Josey-Bass Publishers, San Francisco, 1991.
36. "Mimarlık ve Eğitimi Forum 1: Nasıl Bir Gelecek?", İTÜ Mimarlık Fakültesi, 19-21 Nisan 1995, İstanbul
37. "NAAB, Conditions and Procedures", NAAB yayını, 1991.
38. "From Education to Practice: Accreditation Systems Comparison", EAAE Workshop, Brüksel, 1994.
39. "Intern Development Program Guidelines 1993-1994", AIA ve NCARB yayını.
40. Dülgeroğlu, Yüksel, Y. ve diğerleri, "Mesleki Yetkinlik ve Eşkredilendirme", "Mimarlık ve Eğitim Forum 1: Nasıl Bir Gelecek?" İTÜ Mimarlık Fakültesi, 19-21 Nisan 1995, İstanbul.
41. Van Vught., F.A., "Towards a High Quality Management Approach for Higher Education", CRE Action, University Policy for Europa, 1994.